

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KRIMINALISTIKA A OBECNÍ POLICIE

Autor práce: Kvasničková Petra

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: JUDr. Jan Bouchal

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci .

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Janu Bouchalovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Taktéž děkuji strážníku městské policie Prachatice Lence Habáskové za poskytnutí odborných materiálů a pomoc při zpracování bakalářské práce.

ABSTRAKT

KVASNIČKOVÁ, P., *Kriminalistika a obecní policie : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 54 s.
Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Jan Bouchal.

Klíčová slova: Obecní policie, kriminalistika, historie, metody, kriminalistické stopy, prevence.

Bakalářská práce pojednává o vztahu mezi kriminalistikou a obecní policií. Jak se má strážník obecní policie chovat profesionálně na místě činu, aby nezničil vzniklé stopy. Úvod práce je věnován historickému vývoji kriminalistiky od období středověku až po dějiny československé kriminalistiky. Dále pak vymezuje předmět, systém a jednotlivé metody kriminalistiky. Kriminalistické učení o stopách definuje kriminalistické stopy, jejich základní dělení a způsoby zajišťování. V další části se práce věnuje obecní policii a to jejímu zřízení, právním předpisům vztahujících se k její činnosti, náplni a povinnosti strážníka obecní policie. V závěru práce je uveden vztah kriminalistiky a obecní policie a nastíněn postup strážníka obecní policie na místě činu.

ABSTRACT

KVASNIČKOVÁ, P., *Criminology and the municipal police : Bachelor thesis.*
České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 54 p.
Supervisor: JUDr. Jan Bouchal.

Key words: the municipal police, criminalistics, history, methods, criminalistic scents, prevention.

The thesis deals with the liaison between the criminalistics and the municipal police - how the municipal policemen should deal at the crime scene so as not to damage the scents. The introduction of the thesis focuses on the historical development of criminalistics from the Middle Ages to the history of the Czechoslovak criminalistics. Criminalistic studies on scents define criminalistic scents, their basic division and ways of documentation. In the other part the thesis deals with the municipal police and their establishment, legal rules concerning their activity, scope and duties of the municipal policemen. In the conclusion there is the liaison between the criminalistics and the municipal police within the criminality prevention.

OBSAH

ÚVOD	8
1 HISTORICKÝ VÝVOJ KRIMINALISTIKY	10
1.1 Období starověku	10
1.2 Období středověku	11
1.3 Období detektivů	12
1.4 Vznik moderní kriminalistiky	12
1.5 Dějiny československé kriminalistiky	13
2 PŘEDMĚT, SYSTÉM A METODY KRIMINALISTIKY	14
2.1 Předmět kriminalistiky	14
2.2 Systém kriminalistiky	15
2.3 Metody kriminalistiky	16
2.3.1 Metody kriminalistické vědy	17
2.3.1.1 Identifikace osob podle vnějších znaků.....	18
2.3.1.2 Daktyloskopie	18
2.3.1.3 Kriminalistická balistika.....	19
2.3.1.4 Trasologie	20
2.3.1.5 Kriminalistická odorologie	20
2.3.1.6 Mikrostopy.....	21
2.3.1.7 Kriminalistická biologie	22
2.3.1.8 Polygraf „Detektor lži“	23
2.3.1.9 Forenzní psychologie.....	23
2.3.1.10 Forenzní biomechanika.....	24
2.3.2 Metody kriminalistické praxe.....	25
3 KRIMINALISTICKÉ UČENÍ O STOPÁCH	27
3.1 Kriminalistická stopa	27
3.2 Základní dělení kriminalistických stop	27
3.3 Způsoby zajišťování materiálních stop	28
3.3.1 Zajišťování materiálních stop in natura.....	28
3.3.2 Zajišťování zvláštních druhů stop	29
3.4 Význam kriminalistických stop	30
4 OBECNÍ POLICIE	31

4.1	Zřizování obecní policie a její řízení	31
4.2	Právní předpisy vážící se k oblasti obecní policie	32
4.3	Náplň činnosti obecní policie, resp. strážníka	33
4.4	Místní působnost obecní policie	33
4.5	Strážník	34
4.5.1	Povinnosti a oprávnění strážníka.....	35
4.6	Ministerstvo vnitra České republiky a obecní policie	36
5	KRIMINALISTIKA A OBECNÍ POLICIE	37
5.1	Kriminalistika – definice pro obecní policii	37
5.1.1	Stopy v kriminalistice.....	37
5.1.1.1	Daktyloskopické stopy.....	38
5.1.1.2	Biologické stopy	39
5.1.1.3	Mechanoskopické stopy.....	40
5.1.1.4	Trasologické stopy.....	40
5.1.1.5	Balistické stopy.....	41
5.1.1.6	Grafologické stopy.....	42
5.1.1.7	Pachové stopy	42
5.1.1.8	Mikrostopy.....	43
5.1.1.9	Věcné (ostatní) stopy	43
5.1.2	Základní zásady pro uchování a zajišťování stop na místě činu	43
5.2	Pojem místa činu	44
5.2.1	Způsoby oznámení události.....	44
5.2.2	První zásah na místě činu	45
5.3	Portrétní identifikace – popis osob	46
5.4	Prevence kriminality	47
5.4.1	Sociální prevence.....	48
5.4.2	Situační prevence.....	48
5.4.3	Viktimologická prevence.....	50
5.4.4	Primární prevence.....	50
5.4.5	Sekundární prevence	50
5.4.6	Terciární prevence	50
5.5	Prevence kriminality v rámci obecní policie	51
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54

ÚVOD

Obecní policie je mnohdy v podvědomí lidí zastíněna státní policií. Proto si většina neuvědomuje, že právě strážníci obecní policie se v řadě případů dostaví na místo kriminalisticky relevantní události ještě před příchodem Policie ČR. A protože místo činu je zdrojem stop a tedy důkazů, které mohou být rozhodující pro trestní řízení a usvědčení pachatele, je nezbytné, aby se strážník uměl na místě činu chovat tak, aby nezničil stopy, vytvořil pokud možno minimum stop nových a pokud je již nucen na místě činu uskutečnit nějaké změny (např. poskytnutí první pomoci zraněným osobám, uzavření plynu, násilné otevření bytu atd.), tyto změny zadokumentoval tak, aby specialisté Policie ČR a vyšetřovatelé mohli z ohledání místa činu učinit adekvátní závěry. V neposlední řadě bude také na strážníkovi záležet, zda v důsledku objektivních podmínek (např. klimatických) nedojde ke znehodnocení stop do příjezdu výjezdové skupiny.

Již jen z těchto málo příkladů je zřejmé, proč znalost alespoň těch nejzákladnějších poznatků z kriminalistiky je pro strážníka nezbytností.¹

V České republice se žádná publikace přímo nevěnuje problematice kriminalistiky a obecní policie. To je důvodem, proč se v této bakalářské práci objevují jen zdroje s historií, kriminalistikou obecně a učením o stopách. Pro účely obecní policie popsal JUDr. Oldřich Skarka ve své knize *Obecní policie 1. díl* základní znalosti, které by měl strážník obecní policie mít.

Tato bakalářská práce je pojata jako teoretická, nenachází se zde žádné výzkumy, analýzy ani dotazníky. Ke vzniku práce předcházelo shromažďování a prostudování literatury k danému tématu. Dále pak jasné vyložení pojmů podle jednotlivých kapitol.

V bakalářské práci je celkem pět částí. V první části se zaměřila na historický vývoj kriminalistiky od dob starověku až po dějiny československé kriminalistiky. Druhá část práce je věnována předmětu, systému a jednotlivým metodám kriminalistiky, jejich vývoji a použití (např. daktyloskopii, trasologii, balistice apod.). Třetí část je zaměřena na učení o stopách, zákonitosti jejich vzniku a zániku, základní rozdělení a jejich význam. Bakalářská práce se ve čtvrté části zabývá zřizováním, působností a povinnostmi strážníka obecní policie. Kým je zřizována, podle jakých právních předpisů se řídí její činnost, kde obecní policie působí, kdo se může stát

---

¹ SKARKA, O. *Obecní policie 1. díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 252.

strážníkem obecní policie a jaké jsou jeho povinnosti a pravomoci a do jaké míry může do činnosti obecní policie zasahovat Ministerstvo vnitra České republiky. V poslední páté části je rozebrán vztah mezi kriminalistikou a obecní policií. Jaké stopy mohou vzniknout na místě činu, jak se má strážník chovat, aby je neponičil a v neposlední řadě jak obecní policie působí v otázkách prevence kriminality.

Cílem této bakalářské práce je vymezit metody a prostředky kriminalistiky, které může obecní policie úspěšně využívat, zjistit jak se mají strážníci chovat na místě kriminalisticky relevantní situace a zda je možnost jim dát pravomoci ke zjištění a zajištění stop na místě činu.

1 Historický vývoj kriminalistiky

Kdyby nebylo kriminalistické vědy nebo spíše specializovaných oborů současné kriminalistiky, nepodařilo by se objasnit tolik trestných činů. Kriminalistická věda se stále rozvíjí a s nástupem počítačové techniky je její rozvoj ještě strmější a každý rok přináší nová zlepšení. Do roku 1939 byly téměř všechny klasické obory kriminalistiky (daktyloskopie, trasologie, zkoumání ručního písma, určité metodiky a základy taktiky, tedy výslechu či ohledání místa činu, apod.) alespoň částečně objeveny a v určité míře poplatně době a místu prakticky využívány. Pokrok a rozvoj světové vědy kráčel mílovými kroky a s tím se zákonitě zlepšovala a zdokonalovala i kriminalistická věda, byly objevovány nové technické obory kriminalistiky, metody odhalování a vyšetřování trestných činů a zdokonalovala se systematika kriminalistické vědy. Posledně jmenovaná, systematika kriminalistiky, ještě nebyla na vyšší úrovni. S tím souvisí rozdíl mezi kriminalistickou vědou evropskou, kontinentální a angloamerickou.²

1.1 Období starověku

2000 let př.n.l. – 4. st. n.l.

První pověst, která vypravuje o člověku, je pověst o provinění. Už na počátku své existence se člověk stal zločincem. Podle bible zabil Kain svého bratra Ábela, a tím se stal prototypem všech vrahů, kteří od té doby spáchali zločin. Tak starý jako vina je i trest a jeho nutný předpoklad, pátrání po viníku.

Podle Wolfganga Wehnera první autentická zpráva o kriminálním případě a jeho objasnění pochází z roku 1100 před naším letopočtem. Udál se v Egyptě za krále Ramesse IX. Archeologové ji našli zaznamenanou na svitcích, které objevili v 19. st. n. l. na území egyptského Wésetu.

V nejnižších vrstvách společnosti vznikaly mezi chudinou skupiny lidí, které se začaly živit zločinem. Vládci a jejich úředníci se ocitli před nutností zvládnout stále narůstající počet zločinců. Z vojenské tělesné stráže krále nebo faraona se počala utvářet jakási policie. Za Ramesse IX. už měla, jak se zdá, údernou a pevně uspořádanou organizaci. Na tomto pozadí se odehrál první nám známý kriminální případ kriminální historie.

---

² STRAUS, J., VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1.vyd Praha : Police History, 2005. s. 8. ISBN 80-86477-28-2.

Z papyrusových svitků se Wehner dozvěděl, že v roce 1100 před n.l. došlo v Městě mrtvých (tj. v západní části hlavního města Wésetu) k vylupování hrobek v královském pohřebišti. Vezír, správce hlavního města, vytvořil vyšetřující komisi, která byla složena ze starosty Města mrtvých, ze dvou jeho policejních důstojníků, z jednoho vezírova písaře a správce pokladu, ze dvou vyšších kněží a z eskorty policistů. Odebrali se do údolí pohřebiště a začali pečlivě zkoumat jednotlivé hrobky. O výsledku prohlídky vyhotovili podrobný protokol. Vyplývá z něj, že stanovená komise prohlédla deset pyramid dřívějších králů, přičemž vyloupena byla pouze jedna z nich. Do devíti dalších zloději nemohli proniknout. Zato hrobky vznešených a soukromých osob dopadly daleko hůře. Téměř všechny byly vykradeny.

Komise na čele s vrchním velitelem policie Města mrtvých předložila vezírovi zároveň se zprávou i seznam jmen pravděpodobných zlodějí. Tito byli ihned zatčeni a zakrátko se přiznali. Doznání však bylo dosaženo důrazným nátlakem vyslychajících policejních úředníků.

1.2 Období středověku

5. století – 17. století

Za stěhování národů obsadily germánské kmeny rozsáhlé části kontinentu a přinesly s sebou zcela nový právní řád. Jeho obsahem bylo úplně jiné pojetí zločinu, než je znal kulturní svět starověku. V těchto dobách byl volán k odpovědnosti a odsouzen pouze ten, kdo se provinil zločinem proti kultu, svatokrádeži nebo vyloupením svatyně.

Podobně byli trestáni i ti, kteří zběhli z vojska nebo se v něm zbaběle chovali. Nejvyšším soudcem byl v těchto případech kněz. Všechna ostatní provinění však nestíhal kmen, ale rod toho, kdo byl činem poškozen. Takže o existenci nějaké policie zde nemůže být ani řeči.

Teprve Karel Veliký vybudoval účelnou a systematicky řízenou policejní organizaci. Podle Wehnera ve všech okresech nebo hrabstvích byla vytvořena tzv. porotní kolegia, která oznamovala a zaznamenávala zločiny spáchané ve svých obvodech. Jejich členové vystupovali také jako hlavní svědkové v dalším soudním řízení. Cestující královští soudci pak odsuzovali delikventy v průběhu zvláštních soudních dnů.

Středověk byl skoro ve všech svých životních projevech určován náboženstvím. Středověká kriminalistika znala pouze mučení, boží soud, zkoušku ohněm, očistnou přísahu a jiné obskurní postupy při usvědčování podezřelých osob, o nepřímém

dokazování viny pomocí stop či indicií neměla ani potuchy. Později konce 15. století byly nahrazeny mučením – torturou.

1.3 Období detektivů

Počátek 18. století – polovina 19. století

Anglie je dnes považována za klasickou zemi civilizovaných a humánních policejních metod. Tato pověst je však relativně mladá. Začátkem 18. století byly anglické poměry v soudnictví a u policie přímo katastrofální. Policejní službu vykonávali konstáblové, kteří však nebyli placeni státem. Jejich plat tvořily peníze za dopadení zločinců a soukromé odměny, jestliže se některému z nich podařilo okradenému vrátit jeho majetek.³

V roce 1748 bylo sestaveno mužstvo ze šesti mužů, kteří byli ochotni podstoupit boj se zločinností. Všichni předtím bývali konstáblé. Zpočátku nebyl tento detektivní sbor ani oficiálně uznán, ani honorován. Detektivové byli jako předtím konstáblové odkázáni na odměny, které byly vypisovány za dopadení zločinců. V zločineckých sférách byli zcela neznámí, a tak měli vysokou úspěšnost zákroků.

V roce 1843 bylo založeno detektivní oddělení Scotland Yardu.

V roce 1771 byly vytisknuty letáky s podrobnostmi o hledaných zločincích. Výtisky pak se rozeslaly všem poštám v Anglii, dokonce i do Edinburghu a Dublinu. Takto byl stvořen první oficiální pátrací list kriminální historie. Na jeho základě bylo dosaženo úspěšné dopadení zločinců.

Detektivové neměli v podstatě žádné technické ani vědecké pomůcky. Byli odkázáni jen na svůj důvtip, kombinační schopnosti, svou odvahu a obratnost. A přesto se období jejich existence ve vývoji kriminalistiky nedá opomenout.

1.4 Vznik moderní kriminalistiky

Polovina 19. století – 20. století

Za kolébku moderní kriminalistiky je považována Francie. Francouzská kriminální policie – Surete - měla první v polovině 19. století pověst nejstarší a na tradice nejbohatší policie světa. Její historie sahá až do doby Napoleona. I předtím však existovala francouzská policie. Sloužila ale v převážné míře ke sledování a odstraňování

---

³ WEHNER, W. *Šach zločinu*. 1. vyd Praha : Odeon, 1969. s. 8-50.

politických odpůrců francouzských králů, aniž by svůj zájem zaměřila na odhalování kriminálních zločinů.⁴

Až do roku 1879 se jen několik osobností vážněji pokusilo osvětlit sociologické, biologické a psychologické pozadí světa zločinu a jeho vývoje. V 70. letech minulého století prováděl italský psychiatr Cesare Lombro rozsáhlé studie k vysvětlení fyziologie a psychologie zločinu. Ve věznicích a blázincích v Povii měřil lebky četných zločinců a došel přitom k závěru, že každý zločinec je poznamenán určitými anomáliemi tvaru lebky a je zločincem od narození. Na druhé straně belgický astronom a statistik Adolphe Quetelet se snažil statisticky podchytit kriminalitu a propočítat poměr počtu zločinců ku lidské společnosti jako celku. Také na základě svých měření zjistil, že neexistují na světě dva lidé, u nichž by byly zcela shodné míry všech končetin.

Tato teorie dala impuls pro vznik a rozvoj antropometrické školy.

A vývoj moderní kriminalistiky šel dál. Především cestou objevování a zdokonalování dalších kriminalistických metod.⁵

1.5 Dějiny československé kriminalistiky

Rozdělení jednotlivých období v československé kriminalistice:

1. do roku 1918, kdy české země spadaly do Rakouské a poté do Rakousko - uherské monarchie;
2. od roku 1918 do roku 1939, období samostatné Československé republiky;
3. od roku 1939, od okupace německou armádou do roku 1945, kdy vznikl Sbor národní bezpečnosti;
4. od roku 1945 až do roku 1991, v tomto roce začal být účinný zákon o Policii České republiky a zanikl Sbor národní bezpečnosti;
5. od roku 1991 až po současnost.

Toto dělení etap historie československé kriminalistiky se považuje za optimálnější než jakékoliv jiné, neboť koresponduje s důležitými daty, která měnila nejen historii v politickém smyslu, ale měnila především organizační členění bezpečnostních sborů. Na tomto členění je patrné, že mezníky v obecných dějinách ne vždy korespondují s dějinami kriminalistiky.⁶

---

⁴ THORWALD, J. *Století detektivů*. 1. vyd Praha : Orbis, 1967. s. 11-12. ISBN 11-070-67.

⁵ ARNAU, F. *Člověk mimo zákon*. 1. vyd Praha : Orbis, 1969. s. 13.

⁶ STRAUS, J. VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1.vyd Praha : Police History, 2005. s. 10 - 11. ISBN 80-86477-28-2.

2 Předmět, systém a metody kriminalistiky

2.1 Předmět kriminalistiky

Kriminalistika je od svého zrodu řazena společně s kriminologií, penologií, trestně právní vědou a různými forenzními vědami do skupiny vědních oborů, zabývající se negativním společenským jevem – zločinností.

Reálné objekty zkoumání této skupiny vědních oborů jsou povětšinou shodné. Jedná se zejména o následující objekty zkoumání:

- příčiny, podmínky a okolnosti umožňující spáchání trestných činů a vzniku jiných společensky škodlivých událostí (kriminalisticky relevantní události);
- trestné činy a jiné společensky škodlivé události (např. sebevraždy, nehody, havárie atp.), jakož i jejich následky;
- pachatele trestných činů a jejich oběti;
- činnost pachatelů trestných činů;
- činnost pracovníků policie, státních zastupitelství a soudů;
- činnost znalců a znaleckých institucí.⁷

Kriminalistika zkoumá tyto otázky z hlediska specifík práce s důkazy tím, že je vyhledává, zajišťuje, zkoumá a hodnotí s cílem jejich využití k zjištění a dokázání pravdy v trestním řízení. To znamená, že před orgány činnými v trestním řízení existuje reálná možnost poznat obecné zákonitosti vzniku informace o trestné činnosti tak, že analyzují situační zvláštnosti mechanismu vzniku informace vedoucí k odhalení a dokázání trestné činnosti nebo využíváním postupů a prostředků k jejímu vyhledání a zajištění v souladu s ustanovením trestního řádu. To vše je odvislé od schopnosti logicky myslet, vnímat a důsledně analyzovat jednotlivé jevy, na základě toho vyvozovat správné závěry vyvinutým asociačním myšlením včetně schopnosti práce v týmu.

Kriminalisté jednak zajišťují existenci či neexistenci znaků skutkové podstaty trestného činu v souladu se zákonnými postupy orgánů činných v trestním řízení ve smyslu trestně procesního zákona, jednak se řídí instituty trestního práva hmotného, např. pojmem trestného činu, zavinění a dalšími. Z uvedeného je zřejmé, že kriminalistika má těsný vztah právě k vědě trestního i trestně procesního práva.

---

⁷ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 2. rozšířené vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2006. s. 42 – 43. ISBN 80-86898-95-4.

Je nezbytné však zdůraznit, že pouhý vztah k uvedeným právním disciplínám nepostačí k úspěšnému vyšetření trestného činu, ale že nezbytné využití vhodných kriminalistických technických metod a prostředků, vedle doporučení taktických a metodických postupů kriminalistiky, se stává předpokladem k rychlému, úplnému a zejména objektivnímu vyšetření trestného činu. Autonomně se kriminalistika řadí po boku přírodních, technických i společenských věd, přičemž důsledně reaguje na vznik nových poznatků v daných vědních oborech způsobem, že je účelově přizpůsobuje svým potřebám, dává jim nový, kvalitativně odlišný charakter, např. v postupech a metodách vyhledávání, zajišťování a zkoumání kriminalistických stop apod. Vědní obory jako jsou soudní lékařství, soudní psychologie, soudní psychiatrie či soudní inženýrství, měly základ svého vzniku právě v kriminalistice, a i když se dnes v důsledku svého dalšího vědeckého rozvoje staly plně samostatnými, nikdy neztratily svůj vliv i vztah ke kriminalistice jako vědy pomocné.

Předmět kriminalistiky je možné vymezit jako vědu o zákonitostech mechanismu trestné činnosti, vzniku informace o trestné činnosti a o jejích účastnících, zákonitostech vyhledávání, zajišťování, zkoumání, hodnocení a využívání důkazů a o zákonitostech využívání speciálních metod a prostředků vyšetřování a prevenci trestné činnosti.⁸

2.2 Systém kriminalistiky

Systém kriminalistiky, jako systém každého vědního oboru, odráží strukturu svého předmětu a svojí sociální funkci a vyjadřuje vnitřní a vnější vztahy mezi jednotlivými částmi kriminalistické vědy. Jednotný názor na systém kriminalistiky neexistuje, nenachází se ani mezi českými kriminalisty. Ale je názor, že systém kriminalistiky tvoří dvě její části, a to:

- 1) obecná část kriminalistiky, do které se zahrnuje:
  - a. obecně teoretické otázky kriminalistiky, obsahující obecně teoretické problémy předmětu, funkce a úkoly, principy, zákony rozvoje, metody, jazyk a systém kriminalistiky včetně jejího místa v systému vědeckého poznání,
  - b. dílčí kriminalistické teorie, vyjadřující výsledky poznání objektivních zákonitostí a které vytvářejí základ rozpracování jednotlivých

---

⁸ RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. 1 vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2001. s. 13 – 14. ISBN 80-86473-03-1.

kriminalistických postupů, metodik, prostředků, doporučení a zejména jednotlivých vyšetřovacích úkonů, využitelných v boji s kriminalitou.

- 2) zvláštní část kriminalistiky, zahrnující metodiku vyšetřování druhů trestných činů, tvořících systém vědeckých pouček a zkušeností praktické činnosti a na jehož základě jsou rozpracována doporučení, jak organizovat postup při odhalování, vyšetřování a dokazování jednotlivých druhů trestné činnosti včetně návrhů postupu, jak účinněji předcházet trestným činům.

Jednotlivé metodiky vyšetřování (kriminalistická metodika), které jsou zpracovány podle jednotlivých znaků skutkových podstat (např. hospodářská kriminalita, podle doby spáchání, např. pátrání po horké stopě a podle místa spáchání, např. loupežné přepadení banky), mají v podstatě jednotnou strukturu a obsah.

Tvoří je:

- kriminalistická charakteristika daného druhu trestné činnosti,
- typická vyšetřovací situace,
- typická vyšetřovací verze a zvláštnosti plánování postupu vyšetřovatele v počáteční a následných etapách vyšetřování,
- zvláštnosti prvotních a neodkladných úkonů vyšetřovatele, nebo případně i policejního orgánu a operativně pátracích pracovníků,
- zvláštnosti taktiky následné činnosti.

Jednotlivé metodiky vyšetřování druhů trestných činů mající základ ve vědeckém poznání a zohledňující zkušenosti praxe jsou pouze doporučeními, která nemohou svazovat iniciativu subjektů vyhledávání, vyšetřování a dokazování, ale mohou se stát účinnými nástroji, jak předcházet chybám a omylům v tomto tvůrčím procesu.⁹

2.3 Metody kriminalistiky

Pod pojmem metoda je obvykle chápán určitý systém přesně uskupených a vzájemně propojených a podmíněných úkonů, operací a postupů, směřujících k dosažení žádoucího cíle. V obecném slova smyslu je pak metodou chápána cesta k poznání.

---

⁹ RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. 1 vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2001. s. 18 – 20. ISBN 80-86473-03-1.

Metody kriminalistické vědy je nutno rozlišovat od metod kriminalistické praxe, jimiž jsou metody vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, kriminalisticky relevantních informací a jiných soudních důkazů.

2.3.1 Metody kriminalistické vědy

Kriminalistická věda při zkoumání kriminalisticky relevantních zákonitostí objektivního světa za účelem jejich poznání a podání jejich výkladu, s cílem vytváření nových a zdokonalování stávajících metod a doporučení kriminalistické praxe, využívá širokou škálu metod. Tato skutečnost je determinována širokým předmětem zkoumání kriminalistické vědy a značnou variabilitou zkoumaných objektů.

Metody kriminalistického vědeckého poznání lze rozdělit podle stupně obecnosti na následující tři skupiny:

1) Obecně poznávací metody

Ty jsou pro kriminalistiku společně s jinými oblastmi vědeckého a praktického poznávání. Tyto metody tedy představují širokou skupinu základních metod poznání, používaných ve všech oblastech vědy a praxe. Jedná se např. o metody pozorování, popisování, srovnávání, měření, metody a způsoby logického myšlení, za které se považuje např. zevšeobecňování, analýza, syntéza, dedukce, indukce atd.

2) Metody převzaté z jiných vědních oborů

Tyto metody představují skupinu metod poznání, které vznikly a jsou využívány v jiných vědních oborech. Dosahují však takového stupně obecnosti, že je může využívat několik vědních oborů, včetně kriminalistické vědy. Určité odchylky využití těchto metod, v různých vědních oborech, může být způsobeno rozličným charakterem zkoumaných objektů. Jsou to např. metody sociologické, matematické, fyzikální, fyzikálně chemické, chemické, biologické, biometrické atd.

3) Specifické metody kriminalistické vědy

Představují skupinu metod, které jsou využívány výlučně v oblasti kriminalistické vědy. Tyto metody kriminalistika vypracovala speciálně pro účely svého zkoumání. Ve své podstatě jde o značně složité komplexy metod poznání, prostředků, postupů a operací. Jedná se o následující specifické metody:

a. Zevšeobecňování poznatků bezpečnostní, vyšetřovací a soudní praxe

Tato kriminalistická metoda těsně spojuje kriminalistickou vědu s praxí. Její úlohou je proniknout od jevové stránky do podstaty zkoumaných jevů, odhalování a kritika nežádoucích jevů v kriminalistické praxi, s cílem vypracování návrhů opatření k odstranění nežádoucího stavu. Velmi často je využíváno především technik

empirických průzkumů, matematicko-statistických metod, interview, zobecňování, analogie atp.

b. Tvůrčí aplikace a transformace poznatků jiných vědních oborů

Tato specifická metoda umožňuje kriminalistice nejen udržovat kontakt s rozvojem ostatních vědních oborů, ale i využívat bohatství poznatků a rozvoje vědy a techniky pro potírání zločinnosti.

Největším přínosem kriminalistické praxi představují transformace původních poznatků jiných věd, jako je např. zavedení identifikační metody pomocí sekvenování DNA na základě poznatků molekulární genetiky.

Struktura této specifické metody je značně komplikovaná. Nejvýznamnější postavení ve struktuře této metody má zejména experiment.¹⁰

2.3.1.1 Identifikace osob podle vnějších znaků

Kriminalistická identifikace osob podle vnějších znaků vychází z poznání neexistence lidí, kteří by měli naprosto totožné charakteristiky tělesných znaků.

Základem zkoumání a popisu lidského těla, významného zejména při pátrání po osobách, pro individuální identifikaci živých osob, ale částečně i pro identifikaci mrtvol neznámé totožnosti, jsou antropologické metody, dělené na:

1. antropometrické metody – somatometrické, zjišťující kvantitativní charakteristiky antropometrických znaků, např. oblouků v jistých partiích obličeje.
2. somatoskopické metody – zjišťující kvalitativní charakteristiky stavby lidského těla, např. chybějící část horní končetiny.¹¹

2.3.1.2 Daktyloskopie

Dermatoglyfika je nauka o kožních lištách (papilárních liniích) na prstech rukou, nohou, na dlaních a ploskách chodidel, jejíž předmět je řešen v lékařství (ve sporech o otcovství), ve forenzní antropologii a zejména v kriminalistice k identifikaci osob.¹²

Jako první na světě, kdo upozornil na určité rýhy na prstech rukou z vědeckého hlediska, byl český fyziolog Jan Evangelista Purkyně. Zásluha J. E. Purkyně spočívá v tom, že se mu poprvé podařilo popsat základní vzory papilárních linií na koncových člancích prstů a klasifikovat je. Další významní průkopníci jako sir William James

¹⁰ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 2. rozšířené vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2006. s. 47 – 49. ISBN 80-86898-95-4.

¹¹ RYBÁŘ, M., *Základy kriminalistiky*. 1 vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2001. s. 57. ISBN 80-86473-03-1.

¹² RYBÁŘ, M., *Základy kriminalistiky*. 1 vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2001. s. 59. ISBN 80-86473-03-1.

Herschel, Henry Faulds, sir Francis Galton, Edward Richard Henry, Juan Vucetich dotvořili identifikační metodu podle otisků papilárních linií k praktickému využití v policejní praxi.

Vyhledávání v daktyloskopických evidencích, ale i dalších činnostech spojených s daktyloskopickou vědou, např. pomoc při vyhledávání otisků, dnes postupně usnadňují počítačové databáze.

Tato metoda i nadále slouží kriminalistice a lidstvu. Bude používána a využívána do té doby, než bude nalezen jiný, rychlejší, účinnější a stejně nezaměnitelný způsob identifikace osob, což se v dohledné době nepředpokládá.

Obor daktyloskopie je v českých podmínkách začleněn do Kriminalistického ústavu a nikoliv do kriminální policie. Odbor daktyloskopie se dělí na dvě oddělení: Oddělení daktyloskopické identifikace osob a oddělení identifikace daktyloskopických stop.¹³

2.3.1.3 Kriminalistická balistika

Balistika je nauka o pohybu střel a raket, využívaná zejména ve vojenství a kriminalistice.

Kriminalistické balistické zkoumání zahrnuje problematiku zjišťování místa, rozsahu a mechanismu vzniku poškození cíle střelou a problematiku mechanismu vzniku případných dalších změn způsobených střelbou cíli, a to cestou od kriminalisticky relevantního cíle zpět k inkriminované střelné zbraně a k určení stanoviště střelce.¹⁴

Kriminalistická balistika se jako vědecká metoda využívá pro individuální identifikaci palných zbraní od 20. let dvacátého století. Za počátek vzniku vědecké kriminalistické balistiky je považován rok 1925, kdy se výsledky kriminalistického zkoumání výrazně prosadily v líčení před soudem jako nezpochybnitelný důkaz.

Československé kriminalistika „kopírovala“ světový vývoj. První doložitelný posudek je z roku 1925. Do dnešní doby se dochovaly velmi dobře četnictvem zpracované balistické posudky a podle jejich profesionálního provedení lze usuzovat, že balistické expertizy mohly být na našem území zpracovávány již před rokem 1925.¹⁵

¹³ STRAUS, J. VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1.vyd Praha : Police History, 2005. s. 62 - 69. ISBN 80-86477-28-2.

¹⁴ RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. 1 vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2001. s. 93 - 95. ISBN 80-86473-03-1.

¹⁵ STRAUS, J. VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1.vyd Praha : Police History, 2005. s. 72 - 73. ISBN 80-86477-28-2.

2.3.1.4 *Trasologie*

Stopy bosích nohou, obuvi, pneumatik, rukavic, stopy po přemísťování předmětů nebo jiné podobné stopy obsahují informace nejen o vnějších znacích povrchu objektů, ale mnohdy dané stopy charakterizují jejich vznik, tj. obsahují údaje o způsobu, směru či rychlosti objektu apod.¹⁶

Historické počátky trasologie nelze přesně stanovit, v dějinách kriminalistiky neexistuje pevný historický předěl pro zavedení trasologie do kriminalistické praxe.

Dnes je trasologie uznávaným a významným oborem kriminalistické techniky a sotva by se našel někdo, kdo by o tomto tvrzení pochyboval.

Stejně jako mnoho geniálních a nesmrtelných nápadů, byl položen základ trasologie zcela náhodně a pod vlivem okolností, které vyžadovaly zajistit důkaz, který až do té doby byl na místech zločinů vnímán, ale nikdy nebyl zajištěn a použit jako důkaz k usvědčení pachatele.

Prvním, kdo využil zkušeností a poznatků s odléváním stop obuvi byl Eugene Francois Vidocq. Ten byl v roce 1814 ve Francii šéfem pařížské kriminální policie, podílel se na vyšetřování série vražd obchodníků, kteří se vraceli po setmění z tržnice. Vidocq si všiml nápadné stopy, která se nacházela v okolí místa vražd, neboť nešlo o běžnou stopu, ale o stopu svědčící o tom, že ten, kdo ji zanechal na místě, měl zdeformovanou pravou nohu. Ve snaze zajistit stopu tzv. *in natura*, pokusil se ji nožem vyříznout, ale stopa se zborčila a byla definitivně zničena. Vidocq vyhledal jinou stopu a vylil jí sádrou a poprvé v historii si odnesl z místa odlitek stopy o níž věděl, komu patří.

Vidocq ani netušil, že položil svůj nápad do základů na nichž byla vybudována trasologie, jako jeden z oborů kriminalistické techniky.¹⁷

2.3.1.5 *Kriminalistická odorologie*

Kriminalistická odorologie je jeden z druhů kriminalistické techniky, která zkoumá vznik, význam a vlastnosti pachu, rozvoj metod zajišťování pachových stop, jejich zkoumání a porovnávání s pachem konkrétního objektu pomocí analytických přístrojů nebo speciálně cvičených zvířat. Jejím cílem je individuální nebo alespoň druhová identifikace osob nebo věcí.

S pachovou stopou pracovali služební psi daleko dříve, nežli byla metoda

---

¹⁶ RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. 1 vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2001. s. 90. ISBN 80-86473-03-1.

¹⁷ STRAUS, J. VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1.vyd Praha : Police History, 2005. s. 78 - 80. ISBN 80-86477-28-2.

pachových konzerv vyvinuta. První případ identifikace osoby psem byl popsán již v době Římské říše ve 3. století př. n. l., kdy pes identifikoval pachatele vraždy otroka. Známé jsou také případy z USA, kde byli psi využíváni ke stíhání uprchlých otroků.

Ke sledování osob po „horké stopě“ bylo policejních psů užíváno od doby zavedení psů u policie vůbec. Poprvé byli psi využíváni k těmto účelům od roku 1899 v belgickém Gentu. V českých zemích jsou psi užíváni od roku 1910, kdy došlo k jejich zavedení v rámci četnictva.¹⁸

2.3.1.6 Mikrostopy

Pojem mikrostopa je z hlediska historie kriminalistiky poměrně nová kriminalistická kategorie, v kriminalistice se používá pouze několik desítek let.

Pojem velmi malých stop používá již Hans Gross, v roce 1904 uvažuje o využití drobných částecek ulpěných na oděvu, ale v jeho pojetí nelze o mikrostopách zatím hovořit. Gross prosazoval využívání optických mikroskopů a mikrofotografie v kriminalistické praxi. Mikroskopy byly omezeny pouze na objekty malých rozměrů a nebylo uvažováno o dalších, možných charakteristikách těchto objektů kriminalistického zájmu. V dalších obdobích někteří kriminalisté, ale i pracovníci forenzních disciplín navrhovali zařadit do mikrostop i další objekty, které lze zkoumat nejen optickými prostředky, ale i metodami chemickými, biologickými a dalšími.

Zásadní rozvoj problematiky mikrostop, který má doposud svůj dopad i na stávající kriminalistickou praktickou činnost, nastal až po skončení 2. světové války. V kriminalistické praktické činnosti se počal výrazně projevovat fenomén spočívající v tom, že stále větší počet pachatelů trestných činů se aktivně při páchání trestné činnosti snažil o nevytváření kriminalistických stop nebo v případě jejich vytvoření o jejich následné zničení. Na to reagoval švýcarský kriminalista Max Frei-Sulzer, který se zmíněnou problematikou zabýval, a to i z hlediska zajišťování mikrostop pro účely jejich zkoumání např. s použitím vhodných typů adhezních pásek.

Postupně rostl počet expertíz extrémně malých stop a publikací o metodách zkoumání těchto malých stop, a vznikl tak celoevropský tlak na uznání těchto malých stop.

Za mezník pro vznik mikrostop se považuje rok 1972, kdy bylo uspořádáno mezinárodní sympozium o mikrostopách ve Varšavě a následně v roce 1973

---

¹⁸ STRAUS, J. VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1.vyd Praha : Police History, 2005. s. 87 - 88. ISBN 80-86477-28-2.

XI. Mezinárodní kriminalistické sympozium v Berlíně, které oficiálně uznalo mikroskopy jako plně využitelný druh kriminalistickotechnických stop.¹⁹

2.3.1.7 Kriminalistická biologie

Destrukční a rozkladové procesy významným způsobem determinují informační hodnotu biologických materiálů, které tvoří předmět zájmu kriminalistických biologických zkoumání. Je to pochopitelné, neboť biologický materiál, přirozená součást existence živého organismu, spolu s ním podléháji přirozeným cyklům přeměn hmoty organického původu.

Biologický materiál, zejména lidského původu, tvoří náplň daného zkoumání a je pojmově zahrnut do okruhu biologických stop, je dále doplněn skupinou biologických stop původu zvířecího či materiály rostlinného původu a mikroorganismy.²⁰

Kriminalistická biologie patří mezi kriminalistické disciplíny, které mají charakter tradičních částí kriminalistické techniky. Na rozdíl od většiny ostatních kriminalistickotechnických disciplín lze vznik kriminalistické biologie přesně časově zařadit, a to do roku 1901, v tomto roce se poprvé a přitom úspěšně podařilo německému lékaři Paulu Uhlenhuthovi rozlišit lidskou a zvířecí krev.

Kriminalistická biologie prošla dlouhým vývojem a její počátky jsou spjaty hlavně s částí lékařské vědy, kterou dnes označujeme jako soudní lékařství.

Vědci se začali vážně zajímat o děje uvnitř DNA od roku 1944. K reálnému uplatnění DNA při forenzním zkoumání došlo v roce 1984, kdy britský vědec Alec Jeffreys poprvé využil genetické metody k vyřešení případu vraždy holčičky. V souvislosti s tímto případem úspěšně analyzoval vzorky krve více než několika desítek podezřelých mužů.

Od roku 2002 je v České republice zavedena národní databáze DNA, která otevírá další dimenzi zpracování genetických profilů DNA lidských biologických materiálů.²¹

---

¹⁹ STRAUS, J. VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.* 1.vyd Praha : Police History, 2005. s. 92 - 95. ISBN 80-86477-28-2.

²⁰ RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky.* 1 vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2001. s. 70. ISBN 80-86473-03-1.

²¹ STRAUS, J. VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.* 1.vyd Praha : Police History, 2005. s. 99 - 102. ISBN 80-86477-28-2.

2.3.1.8 Polygraf „Detektor lži“

Popudem pro rozvoj přístrojové diagnostiky detekce lži se stala práce italského fyziologa A. Mosso (roku 1875). Ve svých výzkumech dokázal, že v závislosti na intenzitě emocionálního napětí se mění i řada fyziologických ukazatelů. Zjistil, že krevní tlak v cévách člověka a tepová frekvence se mění podle změny emocionálního stavu zkoumaného.

První polygraf, vhodný pro vyšetřování trestných činů, byl vytvořen Johnem Larsenem v roce 1921. Tento přístroj zaznamenával na pohybující se papírové pásce tep, krevní tlak a dýchání. Přes svou pokrokovost byl ještě vzdálen od současných polygrafů. Zavedení kanálu registrace kožního odporu v roce 1926 L. Keelerem značně zvýšilo přesnost prognózy při provádění polygrafických průzkumů. Do roku 1935 prozkoumal asi 2000 podezřelých z trestné činnosti. Právě jim byl poprvé u polygrafu zaveden pátý kanál – kanál registrace třesu. Keeler je považován za tvůrce současného polygrafu.²²

2.3.1.9 Forenzní psychologie

Psychologie se zabývá zkoumáním chování a prožívání. Výraz „forenzní“ je odvozen z latinského slova „forum“ (tržiště, náměstí). V českých podmínkách se vžil pojem „soudní psychologie“. To je ale překlad nepřesný, přesnější a věcně správný je výraz „právní psychologie“. Z tohoto možného překladu je patrné zastřešení oblasti forenzní psychologie, tedy oblasti práva. Z výše napsaného tedy vyplývá definice forenzní psychologie. Tedy že forenzní psychologie je aplikovanou psychologickou disciplínou, která se zabývá chováním lidí v situacích regulovaných právem.

Forenzní psychologie je jednou z forenzních věd. Z pohledu teorie se za forenzní vědy považují :

- 1) Soudní lékařství;
- 2) Forenzní psychologie;
- 3) Forenzní psychiatrie;
- 4) Forenzní sexuologie;
- 5) Forenzní biomechanika;
- 6) Soudní inženýrství.

---

²² STRAUS, J. VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1.vyd Praha : Police History, 2005. s. 109 - 111. ISBN 80-86477-28-2.

Jako první v historii použil pojmu forenzní psychologie H. Reichel, který vydal v roce 1910 dílo „O forenzní psychologii“. Druhým významným autorem byl Karl Marbe, který v roce 1913 vydal knihu „Základy forenzní psychologie“.

První ucelená díla související s problematikou „kriminální psychologie“ publikována, nebo spíše sepsána, alespoň částečně a vydána na území českého státu, byla díla rakouského učenice prof. Hanse Grosse.

Forenzní psychologie není jenom teoretická disciplína, ale lze jí využít i v praxi a to v několika směrech. Forenzní psychologie je nejčastěji využívána při práci bezpečnostních sborů. Ze začátku (převážně v 60. letech) byla považována pouze za určitou část kriminalistické taktiky se zaměřením na výslechy. Až později se začala využívat i v jiných praktických oblastech. Další možné využití je při zkoumání identifikace pisatele, nebo autora, nebo při grafologické expertize. Také v dalších kriminalistických zkoumáních jako při rekognici, rekonstrukci, při vyšetřování různých trestných činů (vyšetřování vražd, teroru, sexuálních trestných činů).²³

2.3.1.10 Forenzní biomechanika

Biomechanika je definována jako interdisciplinární věda, zabývající se především studiem mechanické struktury a mechanického chování živých systémů a jejich interakcí s okolím. Využití biomechaniky v kriminalistice je především závislé také na tom, zda stopa má biomechanický obsah, tím se rozumí zakódované informace o svalově-kosterním aparátu pachatele a jeho pohybovém chování ve stopě.

Teoretickou analýzou lze vyčlenit tři hlavní období vývoje forenzní biomechaniky:

3. etapa – 1889 – 1971 – Období tušení možných souvislostí, okrajové využití v rámci trasologie – „Pravěk biomechanických aplikací“,
4. etapa – 1971 – 1994 – Aplikace biomechaniky v kriminalistice, jednotlivé aplikace, rozpracování širokého základu kriminalistické aplikace, vznik kriminalistické biomechaniky,
5. etapa – od 1994 do současnosti – Vznik forenzní biomechaniky . hlavní aplikace jsou biomechanika extrémního dynamického zatěžování organismu, biomechanika pádu z výšky a biomechanický obsah trasologických stop.

---

²³ STRAUS, J. VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1.vyd Praha : Police History, 2005. s. 116 - 131. ISBN 80-86477-28-2.

Forenzní biomechanika je vědní obor, který aplikuje biomechaniku a biomechanické metody na zkoumání kriminalistických stop s biomechanickým obsahem a dekodování informace z kriminalisticky relevantní události, která vznikla v důsledku pohybové činnosti člověka a která souvisí s vyšetřovanou událostí. Forenzní biomechanika studuje a zkoumá pohybový systém a pohybové chování osob, které mají souvislost s trestným činem a zanechaly kriminalistické stopy.

Forenzní biomechanika aplikuje biomechaniku a její metody poznání na dva důležité směry zkoumání, a to:

1. Kriminalistické stopy s biomechanickým obsahem;
2. Kriminalisticky relevantní změny, které vznikly v důsledku mechanické interakce systému „člověk – okolí“.²⁴

2.3.2 Metody kriminalistické praxe

Metody kriminalistické praxe jsou tvořeny konkrétními systémy metodických, technických a taktických postupů, prostředků a operací. Představují systém metod určených k cílevědomému řešení konkrétních úloh kriminalistické praxe v procesu poznání trestných činů a jiných kriminalisticky relevantních událostí.

Metody kriminalistické praxe lze také rozdělit do třech skupin:

1) Obecně poznávací metody

Využití těchto metod v kriminalistické praxi má na rozdíl od využití v kriminalistické vědě zjevně jiný cíl a často dochází k jejich modifikacím vzhledem k charakteru zkoumaných objektů (např. pozorování některých jevů nelze opakovat; popisování má zvláštní formu protokolace atp.)

2) Metody převzaté z jiných vědních oborů

Podat úplný výčet těchto metod a jejich charakteristiku není objektivně možné z důvodu jejich značného množství a existence jejich různých modifikací. Nejpoužívanějšími převzatými poznávacími metodami jsou zejména fyzikální a chemické metody, jakými jsou např. mikroskopie, luminiscenční analýzy, absorpční spektrální analýza, fotospektrometrie, gamagrafe, elektroforéza, chromatografie, metalografie atp.

---

²⁴ STRAUS, J., VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd Praha : Police History, 2005. s. 131 - 136. ISBN 80-86477-28-2.

V kriminalistické expertizní činnosti mají své místo i metody antropologické, antropometrické, zejména při identifikaci mrtvol a kostrových nálezů.

Stále významnější místo také získávají matematické metody a metody z oblasti kybernetiky, zejména při zavádění automatizovaných systémů vyhodnocování stop a jiných soudních důkazů.

3) Specifické metody kriminalistické praxe

Významné místo v této skupině zauímají metody kriminalisticko technického charakteru, využívané zejména k vyhledávání, zajišťování a zkoumání materiálních stop a jiných důkazů. Představují pracovní nástroje kriminalistických techniků a expertů z oboru kriminalistické techniky.

Také sem patří metody strukturální, které jsou např. kriminalistické verze, ohledání, výslech, rekognice atp.

Aby kriminalistické nástroje poznání a dokazování skutkového stavu trestného činu mohly plnit svojí úlohu, musí splňovat zejména následující požadavky:

- schopnost zabezpečit realizaci zásad, na kterých je vybudována činnost státních orgánů, podílejících se na potírání zločinnosti (policie, státní zastupitelství a soudy);
- objektivní ověření poznávací schopnosti uvedené metody;
- splňovat požadavky přípustnosti.²⁵

---

²⁵ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 2. rozšířené vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2006. s. 47 – 51. ISBN 80-86898-95-4.

3 Kriminalistické učení o stopách

3.1 Kriminalistická stopa

Vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop patří mezi základní a nejdůležitější úkoly kriminalistické praktické činnosti.

Kriminalistické stopy jsou základní kriminalistickou kategorií. Kriminalistická nauka o stopách zaujímá významné místo v kriminalistické vědě a praxi, protože kriminalistické stopy představují při odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti významný faktor v procesu poznání vyšetřované události jako jevu, který se odehrál v minulosti. Je to adekvátní odkaz jeho průběhu, činnosti pachatele a jiných osob zúčastněných v procesu vyšetřování události, o použitých prostředcích, nástrojích apod.

Každá kriminalistická stopa má svou kriminalistickou technickou a kriminalistickou taktickou hodnotu. Zásadní uplatnění kriminalistické technické hodnoty v procesu kriminalistické identifikace vyjadřuje míru využití kriminalistické stopy pro identifikaci objektu, který stopu vytvořil. Kriminalistická taktická hodnota spočívá především v tom, že kriminalistická stopa poskytuje důležité informace o způsobu provedení kriminalisticky relevantní události, o osobách, které se na ní podílely, v jejich činnosti, způsobu provedení činu, jejich fyzických, příp. i psychických schopnostech, předmětu zájmu, způsobu příchodu a odchodu z místa apod.²⁶

Kriminalistická stopa je tím základem, ze kterého se při objasňování trestné činnosti vychází. Poznání zákonitostí a mechanismu vzniku a zániku kriminalistických stop umožňuje vypracování kriminalistických metod a jím odpovídajících prostředků, postupů a operací pro jejich zjištění, zajištění, fixaci, zkoumání a hodnocení v zájmu rychlého a objektivního odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.

3.2 Základní dělení kriminalistických stop

Základní dělení kriminalistických stop je dělení na stopy paměťové (ve vědomí) a na stopy materiální. Zásadní rozdíl spočívá v tom, jak tyto stopy vznikají. Stopy paměťové vznikají ve vědomí (paměti) člověka, zatímco stopy materiální vznikají na nejrůznějších objektech neživé nebo živé přírody. Paměťové stopy vznikají zprostředkovaně v paměti člověka pomocí receptorů lidských smyslů (zraku, sluchu,

---

²⁶ CHMELÍK, J., et al. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005. s. 82. ISBN 80-86898-42-3.

čichu, chuti a hmatu). Nejvíce se v tomto smyslu uplatňuje zrak a sluch, tedy skutečnost, co která, konkrétní osoba viděla nebo slyšela.²⁷

Vyhledávání materiálních stop souvisí především se skutečností, zda se jedná o stopy viditelné nebo latentní.

Viditelné stopy vyžadují při vyhledávání pouze pečlivou a důkladnou práci. Jedná se především o vyhledávání materiálních stop v souvislosti s ohledáním kriminalisticky relevantní události, ale běžně přichází v úvahu i ohledání kriminalisticky relevantních objektů (těl živých osob, mrtvol, oděvních součástek, nástrojů, zbraní, listin a dalších).

Latentní stopy vyžadují ve většině případů při vyhledávání použití různých kriminalistickotechnických prostředků. Lokalizace latentních materiálních stop lze v řadě případů pouze předpokládat. Je zapotřebí logicky uvažovat, kterých objektů a kterých jejich částí se mohl nebo dokonce musel pachatel, případně jiná osoba v souvislosti s konkrétní kriminalisticky relevantní události dotýkat, resp. být s nimi ve fyzickém kontaktu.

3.3 Způsoby zajišťování materiálních stop

Zajišťování materiálních stop je možné několika vzájemně odlišnými způsoby. Prvotní dělení způsobů jejich zajišťování je na zajištění in natura a zajištění různými kontaktními a nekontaktními způsoby.

3.3.1 Zajišťování materiálních stop in natura

Pod pojmem „zajištění in natura“ se rozumí zajištění stopy v její skutečné materiální podobě tak, jak byla vyhledána na místě kriminalisticky relevantní události.

Zajišťování materiálních stop in natura je možné řadou navzájem odlišných postupů. Technicky nejjednodušší je odběr potřebného množství hmotné substance v pevném nebo kapalném stavu. Tento způsob přichází v úvahu např. při odběru neznámých vzorků nejrůznějších látek v pevném skupenství (přítomnost neznámých látek v různých zásilkách, nález neznámých látek na místě kriminalisticky relevantních událostí), ale podobně i při nálezů nejrůznějších kapalin.

Uvedený způsob zajišťování materiálních stop se uplatňuje i při zajišťování různých částí původních objektů a jejich úlomků nebo zbytků.

---

²⁷ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 2. rozšířené vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2006. s. 74 - 86. ISBN 80-86898-95-4.

Mezi zcela běžné postupy zajišťování stop in natura patří také zajišťování materiálních stop spolu s nosičem. Tento postup se preferuje vždy, pokud je z technických, případně i jiných důvodů možné zajistit nosič včetně materiální stopy, která se na něm nalézá. Pod pojmem nosič se rozumí materiální podklad, na kterém je materiální stopa fixována. Běžně se jedná o nejrůznější textilní výrobky, papírové výrobky, výrobky z plastických hmot, skla, různé nástroje zbraně, odlomené části různých zařízení apod.

Zajištění materiálních stop oddělením části se stopou od celku je další možností zajištění materiálních stop in natura, ale přichází v kriminalistické praktické činnosti v úvahu méně často. Zpravidla se jedná o oddělení kovových nebo dřevěných částí velkých objektů nebo objektů imobilních. Typicky jde o oddělení částí strojních zařízení, karosérií motorových vozidel, částí kovových řetězů nebo lan, napadených částí bezpečnostních schránek apod.

3.3.2 Zajišťování zvláštních druhů stop

Při zajišťování biologických stop je absolutně nutné dodržovat několik základních pravidel. Bez jejich dodržení dochází ke znehodnocení biologických stop jako základního důkazního materiálu.

Základní pravidla pro zajišťování biologických stop:

- 1) vyvarovat se dotyku biologické stopy holou rukou
- 2) pokud je to možné, vždy zajistit celý předmět s biologickou stopou
- 3) pokud není možné zajisti celý předmět, snímat biologickou stopu naprosto čistými nástroji (v ideálním případě sterilními nástroji) do naprosto čistých (sterilních) nádob či obalů
- 4) po zajištění biologických stop předměty s biologickými stopami a nosiče biologických stop okamžitě pomalu vysušit (při pokojové teplotě), ke zkoumání se odesílají v suchém stavu
- 5) zajistit vždy všechny vyhledané biologické stopy (i když se všechny nemusí okamžitě vyšetřovat)
- 6) zajistit srovnávací biologický materiál²⁸

---

²⁸ CHMELÍK, J., et al. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005. s. 83 – 104. ISBN 80-86898-42-3.

3.4 Význam kriminalistických stop

Význam kriminalistických stop pro kriminalistickou praktickou činnost spočívá obecně v tom, že výsledek jejich zkoumání umožňuje:

- vytvořit si věrohodnou představu o celkové situaci a jednotlivých detailech, za kterých došlo k události trestného činu;
- vytvořit si představu o fyzických, mentálních vlastnostech pachatelů a o druhu a zvláštnostech prostředků, jichž bylo použito v souvislosti s událostí trestného činu;
- identifikovat konkrétní objekt nebo zjistit jeho skupinovou příslušnost.

Kriminalistickotechnický význam slouží především k tomu, že stopu lze využít v procesu kriminalistické identifikace a následně tak umožňuje identifikovat osobu, věc nebo zvíře, které konkrétní kriminalistickou stopu vytvořily. Takový výsledek má zpravidla zásadní význam pro objasnění kriminalisticky relevantní události.

Kriminalistickotaktický význam spočívá především v tom, že kriminalistická stopa poskytuje důležité informace o způsobu provedení kriminalisticky relevantní události, o osobách, které se na ní podílely, jejich činnosti, způsob provedení činu, jejich fyzických, příp. i psychických schopnostech, předmětu zájmu, způsobu příchodu a odchodu z místa apod. Pečlivým vyhodnocením kriminalistickotaktické hodnoty kriminalistických stop lze usuzovat na to, zda pachatel místo činu znal, zda měl potřebné technické, příp. jiné znalosti a schopnosti potřebné k překonání různých překážek, zda se na své jednání připravoval, zda měl společníky, jak se choval na místě, co bylo předmětem jeho zájmu a další kriminalisticky relevantní informace.²⁹

---

²⁹ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 2. rozšířené vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2006. s. 137 - 138. ISBN 80-86898-95-4.

4 Obecní policie

V souladu s právním řádem České republiky obce v samostatné působnosti ve svém územním obvodu a s ohledem na místní předpoklady a zvyklosti vytvářejí podmínky pro uspokojování potřeb občanů, včetně ochrany veřejného pořádku, respektive místních záležitostí veřejného pořádku, k jehož zabezpečení si mohou zřizovat obecní policii.³⁰

Rozlišuje se obecní policie, které jsou zřizovány obcemi, a městské policie, které jsou zřizovány městysi a městy. Z hlediska pravomocí však není mezi obecní a městskou policií žádný rozdíl.³¹

Z informací dostupných Ministerstvu vnitra České republiky, které obecní policie nezřizuje ani je neřídí, je v České republice k 24. 2. 2010 zřízeno 353 obecních (městských) policií, ve kterých je zařazeno přibližně 8 800 strážníků.³²

4.1 Zřizování obecní policie a její řízení

Obec není povinna obecní policii zřídit. Tento orgán obce může být kdykoliv zřízen i zrušen zastupitelstvem obce v samostatné působnosti formou obecně závazné vyhlášky obce.

Obecní policii řídí starosta, pokud obecní zastupitelstvo nepověří řízením obecní policie jiného člena zastupitelstva. Na návrh zmíněných osob zastupitelstvo obce může pověřit plněním některých úkolů při řízení obecní policie určeného strážníka, který splňuje podmínky stanovené zákonem o obecní policii.

V pracovněprávních vztazích čekatelů (zaměstnanec obce zařazený do obecní policie, který splňuje všechna kritéria jako strážník, s výjimkou toho, že doposud nesložil zkoušku z odborné způsobilosti, není držitelem osvědčení o splnění stanovených odborných předpokladů strážníka a nemůže tedy vykonávat povinnosti a oprávnění strážníka podle zákona), strážníků a dalších zaměstnanců obce zařazených do obecní policie, kteří zajišťují zejména obslužné činnosti, zastupuje starosta obce, jiný

---

³⁰ Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

³¹ Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.

³² Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

člen zastupitelstva nebo určený strážník, pokud mu tuto pravomoc svěří zastupitelstvo obce.³³

4.2 Právní předpisy vážící se k oblasti obecní policie

- ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů
- zákon ČNR č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška Ministerstva vnitra České republiky č. 418/2008 Sb., kterou se provádí zákon o obecní policii
- vyhláška Ministerstva vnitra České republiky č. 444/2008 Sb., o zdravotní způsobilosti uchazeče o zaměstnání strážníka, čekatele a strážníka obecní policie
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění zákona č. 413/2005 Sb.
- zákon č. 379/2005 Sb., o opatření k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Výčet výše uvedených právních předpisů není úplný. Při výkonu povinností a oprávnění se pak strážník řídí platným právním řádem České republiky včetně zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákona

---

³³ Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, a celou řadu dalších právních předpisů.³⁴

4.3 Náplň činnosti obecní policie, resp. strážníka

Obecní policie při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku a plnění dalších úkolů podle zákona o obecní policii nebo zvláštního zákona:

1. přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku,
2. dohlíží na dodržování pravidel občanského soužití,
3. dohlíží na dodržování obecně závazných vyhlášek a nařízení obce,
4. se podílí v rozsahu stanoveném tímto nebo zvláštním zákonem na dohledu ne bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích,
5. se podílí na dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku v rozsahu svých povinností a oprávnění stanovených tímto zvláštním zákonem činí opatření k jeho obnovení,
6. se podílí na prevenci kriminality v obci,
7. provádí dohled nad dodržováním čistoty na veřejných prostranstvích v obci,
8. odhaluje přestupky a jiné správní delikty, jejichž projednávání je v působnosti obce,
9. poskytuje za účelem zpracování statistických údajů Ministerstvu vnitra České republiky na požádání údaje o obecní policii.³⁵

4.4 Místní působnost obecní policie

Strážník může vykonávat oprávnění a povinnosti vyplývající z jeho zaměstnání pouze na území obce, která obecní policii zřídila a ke které je strážník v pracovním poměru.

Doposud neexistovala možnost obce, která zřídila obecní policii, pomoci jiné obci kdekoliv v České republice při vzniku krizových situací. Aktuální veřejnoprávní smlouvy uzavírané v oblasti obecní policie jsou založeny na konstrukci, kdy se obce

---

³⁴ Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.

³⁵ Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>.

nacházejí na území jednoho kraje a navíc jedna za smluvních stran nesmí mít zřízenou obecní policii. V případě vyhlášení krizového stavu, splnění výše zmíněných podmínek veřejnoprávní smlouvy ve smyslu § 3a zákona o obecní policii, před jeho poslední novelizací, bylo brzdou účinné a rychlé vzájemné pomoci obcí. Proto byl vytvořen nový právní mechanismus, umožňující obcím vzájemně si poskytovat pomoc (v podobě „zapůjčení“ strážníků) bez výše zmíněných omezení.

Další případ, kdy strážník může působit mimo obec, která zřídila obecní policii resp. mimo obec, která je smluvní stranou veřejnoprávních smluv ve smyslu předchozího odstavce, je spojen s jeho oprávněním zabezpečovat dopravu osob do zdravotnického zařízení nebo do záchytné stanice podle tabákového zákona. Povinnosti a oprávnění podle zákona může však strážník plnit pouze vůči přepravované osobě v rozsahu nezbytném pro zajištění této přepravy.³⁶

4.5 Strážník

Strážník je veřejný činitel, který vykonává své povolání jako zaměstnanec obce. Strážník nevykonává svoji činnost ve služebním poměru, jako např. příslušníci Policie České republiky nebo příslušníci Hasičského záchranného sboru apod. Na druhé straně je ovšem třeba uvést, že strážník je oprávněn zasahovat do práv a svobod třetích osob. S ohledem na jeho postavení a náplň činnosti práce musí tato osoba, na rozdíl od ostatních zaměstnanců orgánů veřejné moci, splňovat určitá nadstandardní kritéria.

Strážníkem může být bezúhonný a spolehlivý občan České republiky starší 21 let, který je tělesně a duševně způsobilý k výkonu povinností a oprávnění podle zákona o obecní policii a má osvědčení o splnění stanovených odborných předpokladů, které jej opravňuje vykonávat povinnosti a oprávnění podle zákona o obecní policii a dalších zákonů.

Osvědčení získá čekatel nebo strážník na základě úspěšného absolvování zkoušky před komisí Ministerstva vnitra. Za školení a výcvik čekatele i strážníka před zkouškou odpovídá obec. Obec je povinna zabezpečit školení čekatele před první zkouškou do 6 měsíců od vzniku pracovního poměru, strážníka před každou zkouškou, a to nejpozději 3 měsíce před skončením platnosti osvědčení. Přičemž toto školení musí proběhnout ve specializovaném školícím zařízení s akreditací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy nebo v obdobném zařízení obecní policie. Výcvik k používání

---

³⁶ Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>.

donucovacích prostředků a realizaci dalších oprávnění podle zákona není, na rozdíl od školení, nutno vykonávat před každou zkouškou.

Výše uvedená zkouška se skládá z písemného testu a ústního přezkoušení. Čekatel musí tuto zkoušku složit na počátku svého působení v obecní policii a dále jako strážník opakovat každé 3 roky, pokud jej ze zákonných důvodů Ministerstvo vnitra České republiky nevyzve k přezkoumání jeho odborné způsobilosti dříve.

Osvědčení se udává strážníkovi na dobu tří let. Orgánem, který je oprávněn toto osvědčení vydat a odejmout je Ministerstvo vnitra České republiky. Podrobnosti o vydávání a odnímání osvědčení jsou uvedeny přímo v zákoně o obecní policii, případně v prováděcí vyhlášce.³⁷

4.5.1 Povinnosti a oprávnění strážníka

Tím, že strážníci tráví většinu pracovní doby pochůzkovou činností, zejména na místech veřejnosti přístupných, podílejí se též významnou měrou na ochraně veřejného pořádku. Přítomností a schopností adekvátní reakce preventivně působí i proti potencionálním pachatelům protiprávních jednání s vyšší společenskou nebezpečností.

Za tímto účelem strážníci disponují podobnými povinnostmi a oprávněními jako příslušníci Policie České republiky (např. povinnosti provést zákrok, úkon nebo jiné opatření, je-li páčán trestný čin, přestupek nebo správní delikt, a to i v mimopracovní době, oprávnění požadovat vysvětlení, požadovat prokázání totožnosti, předvést osobu, odebrat zbraň, zakázat vstup na určitá místa, otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, odejmout věc, použít technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla, rozhodnout o odstranění vozidla, které tvoří překážku silničního provozu nebo neoprávněně parkuje na vyhrazeném parkovišti, zastavovat vozidla, usměrňovat provoz na pozemních komunikacích, měřit rychlost vozidel, zajišťovat, zda není osoba pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, použít donucovací prostředky včetně služební zbraně).³⁸

---

³⁷ Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d>.

³⁸ Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09OA%3d%3d>.

4.6 Ministerstvo vnitra České republiky a obecní policie

Jak již bylo uvedeno výše, obecní policie jsou zřizovány obcemi v rámci samostatné působnosti. Do této oblasti s výjimkou zákonem stanovených případů, není ústřední orgán státní správy oprávněn jakýmkoliv způsobem zasahovat.

Proto Ministerstvo vnitra České republiky podle zákona o obecní policii pouze:

- ověřuje odborné předpoklady strážníka,
- vydává a odnímá osvědčení,
- vede informační systémy potřebné k plnění zákonem stanovených úkolů,
- vykonává dozor nad:
  - o odbornou způsobilost strážníka k výkonu povinností a oprávnění podle tohoto nebo jiného zákona,
  - o dodržováním stanovených jednotných prvků stejnokroje strážníka nebo označením motorových vozidel a dalších dopravních prostředků obecní policie;
- přitom je oprávněno vyžadovat od obce poskytnutí údajů potřebných pro výkon dozoru, v rozsahu stanoveném prováděcí vyhláškou.

Z obecného hlediska pak je Ministerstvo vnitra České republiky dále pověřeno:

- přípravou návrhů obecně závazných právních předpisů v oblastní místních záležitostech veřejného pořádku zabezpečovaných obecní policií, právních předpisů stanovících odborné předpoklady strážníků včetně jejich ověření, a právních norem v oblasti jednotných prvků stejnokrojů a označení motorových vozidel obecní policie,
- zpracováním odborných stanovisek a právních názorů k věcným otázkám souvisejícím s činností obecní policie i v součinnosti s odvětvovými odbory Ministerstva vnitra České republiky, jinými ústředními orgány státní správy a dalšími subjekty,
- stanovením náplně odborných předpokladů strážníků, organizací a ověřováním odborné způsobilosti čekatelů a strážníků,
- prováděním správního řízení v oblasti obecní policie.³⁹

---

³⁹ Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/uvod-do-problematiky-obecni-mestske-policie.aspx?q=Y2hudW09OQ%3d%3d>.

5 Kriminalistika a obecní policie

Zákon o obecní policii stanoví jako stěžejní úkol obecní policii zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku. Tím však nevylučuje možnost, že by při své pracovní činnosti nemohl strážník přijít do styku s trestnou činností, ba naopak.

Pro tento případ tato právní norma stanoví strážníkovi povinnost v jeho pracovní době v mezích zákona o obecní policii, provést zákrok a úkon nebo učinit jiné opatření, je-li páčán trestný čin. V této souvislosti má obdobnou povinnost i mimo svoji pracovní dobu, pokud se tak samozřejmě stane v obci (městě), ke které je strážník v pracovním poměru.

Kromě výše uvedeného je strážník povinen bez zbytečného odkladu oznámit Policii ČR důvodné podezření, že trestný čin byl spáchán a podle věci musí rovněž zajistit místo činu proti vstupu nepovolaných osob.

Všechny tyto skutečnosti zcela jednoznačně odůvodňují, proč musí mít strážník alespoň základní kriminalistické znalosti, zejména pak o místě trestného činu a o stopách.

Samozřejmě, že kriminalistika a její metody se využívají nejen v případech trestné činnosti, ale i při objasňování přestupků nebo správních deliktů, jejichž řešení je v působnosti obce, jde např. o přestupky a správní delikty, kde nejvíce využijí metod antropologie a trasologie.

5.1 Kriminalistika – definice pro obecní policii

Výhradně pro potřeby obecní policie je kriminalistika definována jako věda, která se zabývá místem činu a stopami (jejich vznikem, zjišťováním, zajišťováním, zkoumáním a uchováváním pro další řízení) v zájmu odhalování protiprávních jednání a usvědčování jejich pachatelů.

5.1.1 Stopy v kriminalistice

Proces vzniku stop a tudíž i jejich spojení s vyšetřovanou událostí, je objektivní. Stopy proto adekvátně odrážejí vlastnosti a znaky objektu, který stopu vytvořil, nebo na kterém se v důsledku zpětného vztahu v průběhu vzájemného působení odrážely vlastnosti a znaky objektu stopu přijímacího. Např. nůž, kterým pachatel útočí na oběť, zanechá stopy na těle oběti, ale v důsledku vzájemného působení nože a těla oběti zůstanou na noži stopy krve oběti.

Informace, které se získávají zkoumáním stop, jsou odpovídajícím odrazem objektivních znaků a vlastností objektů, které se na jejich vzniku podílely např. jízdní a brzdná stopa pneumatiky auta, nebo řezná stopa pilky či nože apod. Z těchto důvodů můžeme informace, získané ze stop, použít jako důkazy při zjišťování objektivní pravdy o vyšetřované události.

Stopy spojené s vyšetřovanou událostí mohou poskytnout nejrůznější informace o všech okolnostech mající vztah k této události.

Tyto informace se mohou rozdělit do dvou skupin:

1. informace důležité pro určení směru a cíle vyšetřování – informace o způsobu spáchání trestného činu, o volbě vyšetřovacích úkonů, o činnosti pachatele, poškozeného či jiných osob,
2. informace, na jejichž základě lze identifikovat osoby a věci – tyto informace se využívají při znaleckých zkoumáních. Jedná se o znaky vnější struktury, složení nebo funkční znaky objektů, které vyvolaly vznik stopy. Např. identifikace zbraně podle stop na nábojnici nalezené na místě činu, nebo identifikace osoby podle otisků prstů (daktyloskopické stopy).

Pro praktickou činnost strážníka je dostačující umět se v kriminalistické problematice orientovat a znát toto rozdělení stop:

- daktyloskopické
- biologické
- mechanoskopické
- trasologické
- balistické
- grafologické
- pachové
- mikrostopy
- věcné (ostatní)⁴⁰

5.1.1.1 Daktyloskopické stopy

Daktyloskopickou stopou se rozumí každý otisk (stopa plošná) nebo vtisk (stopa plastická) prstu, dlaně, nebo bosého chodidla, který vznikl dotykem s předmětem

---

⁴⁰ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 250 - 254.

schopným vzniklý obraz nebo tvar po určitou dobu uchovat. Jedná se o předměty hladké a rovné jako např. sklo, umělé hmoty, papír, lakované předměty apod. nebo hmoty jako např. sklenářský tmel, měkký asfalt, parafín apod.

Daktyloskopické stopy plošné jsou:

- a) viditelné – vytvořené barvou, krví, mastnotou
- b) skryté (latentní) – vytvořené lidským potem. Tyto se vyhledávají tam, kde je předpoklad, že pachatel mohl sahat. K jejich vyvolání (zviditelnění) se používají různé prostředky jako např. hliníkový prášek, grafit, jodové páry, saze apod.

Každá daktyloskopická stopa musí být nejdříve ofotografována. Potom se zajišťuje v originále (pokud je to technicky možné) nebo se snímá na daktyloskopickou folii, která může být černá, bílá nebo transparentní.

Daktyloskopické stopy mohou vzniknout na nejrůznějších předmětech. Význam ale mají jen ty, které se vyhledají, zajistí a uchovají pro další řízení. Také může být zajištěna daktyloskopická stopa konkrétní osoby (podaří se individuální identifikace), ale neznamena to, že tato osoba musela inkriminovaný čin spáchat, ale svědčí to o skutečnosti, že tato osoba měla předmět, na kterém stopa je, v ruce. Pak je na dalším důkazním řízení, aby se prokázalo, že osoba na místě činu byla, případně, že je pachatelem.

Strážník se musí na místě činu pohybovat tak, aby zbytečně neničil daktyloskopické stopy (ale samozřejmě i jiné) a nevytvářel zbytečně stopy nové. Samozřejmě, že ne vždy je možno tuto zásadu striktně dodržet, ale je nutno alespoň tento problém minimalizovat.⁴¹

5.1.1.2 Biologické stopy

Tyto stopy patří svojí četností mezi poměrně často se vyskytující stopy. Patří sem např. celá škála lidského organismu (krev, moč, výkaly, sperma, části tkání, vlasy, chlupy, mrtvolý, kosti apod.). Dále se sem řadí materiály zvířecího původu a rostlinného původu.

V této době se používají k identifikaci některých biologických stop analýzy lidské DNA, kdy z buněčného jádra jakéhokoliv lidského materiálu lze určit spolehlivě jedince, který stopu tohoto původu na místě činu zanechal.

---

⁴¹ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 256-257.

Biologické stopy podléhají biologickému procesu a může dojít k jejich znehodnocení, případně by mohly být i překryty neodborným postupem strážníka na místě činu, kde bude jako první před policisty Policie ČR.⁴²

5.1.1.3 *Mechanoskopické stopy*

Mechanoskopická expertíza se zabývá identifikací nástrojů, způsobem použití a mechanismem působení nástrojů a jiných podobných předmětů, jichž použil pachatel při páchání trestné činnosti.

Mechanoskopické stopy jsou stopy plastické. Podle pohybu nástroje a způsobu působení nástroje na materiál napadeného objektu se mechanoskopické stopy dělí na:

1. vtisky – stopy vzniklé pouze tlakem např. vyražené číslo, stopy vzniklé po páčení apod.,
2. stopy sešinuté – tyto vznikají pohybem pracovní části nástroje např. štípáním drátu, působením sekáče či dláta apod.,
3. stopy zhmožděné – ty vznikají opakovaným působením na stejné místo např. při pilování, opakovaným úderem apod.,
4. rýhy – vznikají působením ostré hrany na objekt.

Při zajišťování mechanoskopických stop na místě činu je třeba dbát zásady, aby nebyly hrubým zásahem poškozeny. Pro účely expertízy se mechanoskopické stopy zajišťují v originále, tzn. že se zajistí předmět nebo jeho část společně se stopou. U objektů, u nichž nelze takto postupovat, musí být přizván příslušný expert přímo na místo kde se stopa nachází.

Nástroje, u kterých je předpoklad, že byly použity ke spáchání trestného činu, se zajišťují i s jejich případnými obaly, zásadně celé i s násadami. Zvýšenou pozornost je třeba věnovat jejich pracovním částem (čelistím kleští, ozubení pil, ostří nože či sekáče nebo dláta apod.). Nástroje mohou být nositel i jiných stop, např. daktyloskopických, biologických apod.⁴³

5.1.1.4 *Trasologické stopy*

Trasologie pojednává o stopách pohybu lidí a zvířat

- bosých nohou (vyznačení cesty), obuvi a zvířecích nohou,

---

⁴² SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 258 - 259.

⁴³ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 260 - 261.

- kol vozidel nekolejových dopravních prostředků – pneumatik, ráfků, lyží, saní, apod.,
- otisky a vtisky různých předmětů (postavených či vlečených),
- rukavic, oděvních svršků, částí těl, předmětů osobní potřeby,
- chrupu – zubů i protéz.

Trasologické stopy se vyskytují jako otisky (stopy plošné) i jako vtisky (stopy plastické). Trasologické stopy zajištěné na místě činu mají význam:

- a) taktický – spočívá v tom, že poskytují informace o pohybu pachatele, směru jízdy vozidla, počtu pachatelů, způsobu chůze pachatele apod.,
- b) technický – spočívá v tom, že je stopa nositelem určitých znaků (markantů) podle nichž se zpravidla určuje skupinová příslušnost, např. stopa po obuvi dámské, pánské či dětské, velikost a vzor; stopa po pneumatice nákladního či osobního automobilu, rozměr, výrobce; otisk zubů člověka či zvířete apod.,
- c) procesní – spočívá v tom, že daná stopa je nositelem individuálních markantů, podle nichž lze expertízou prokázat, že se jedná o markanty shodné s markanty toho objektu, který stopu vytvořil. Tyto markanty vznikají na objektech zpravidla opotřebením nebo opravou, u některých objektů i výrobou. Jsou to různé rýhy, vrypy apod.⁴⁴

5.1.1.5 Balistické stopy

Kriminalistická balistika je nauka o ručních střelných zbraních a o střelivu, nauka o identifikaci zbraní podle vystřelených nábojnic a střel, nauka o předmětech střelbou poškozených a nauka o vnitřní, přechodové, vnější a terminální balistice se zřetelem k potřebám kriminalistiky.

Za tímto účelem se zkoumají a zjišťují:

1. zbraně a střelivo – zda jde o střelnou zbraň, druh, značku, původ, dobu výroby, charakteristika zbraně, u střeliva určuje jeho druh, ráži, původ a stav nábojů, příčinu havárie zbraně nebo selhání střeliva,
2. účinnost zbraní a střeliva – jaké účinky zbraň způsobila nebo mohla způsobit na předmětu zásahu,

⁴⁴ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 259.

3. totožnost zbraně podle vystřelených nábojnic nebo střel – pro účely pátrání po zbrani se nejprve určuje skupinová příslušnost, druh zbraně; u zajištěných zbraní se provádí individuální identifikace,
4. různé okolnosti související se střelbou – stanoviště střelce, směr střelby, vzdálenost střelby, vzdálenost ústí hlavně od zasaženého předmětu v okamžiku výstřelu, dráhu letu střely a účinnost v různých bodech dráhy,
5. zda se střelnou zbraní nebyl spáchán dosud neobjasněný trestný čin – porovnání nábojnic a střel z různých míst trestných činů, objasňování trestných činů neznámých pachatelů – využitím sbírky nábojnic a střel z dosud neobjasněných činů.

Při zajišťování zbraní se musí strážník vždy přesvědčit, zda je zbraň nabitá.⁴⁵

5.1.1.6 Grafologické stopy

Řadí se sem ručně psaný text, podpisy, text psaný psacím strojem a vytištěný tiskárnou počítače.

Důležité je, že psaný projev má nejen stránku technickou, myšleno identifikaci psacího prostředku, podkladu atd., ale i stránku grafickou a jazykovou.

Strážník nesmí zapomínat, že papír, který je nositelem psaného projevu, může být nositelem i dalších stop (biologických, daktyloskopických atd.), proto je vyžadována maximální pozornost. Pokud má psaný projev dostatek markantů, je schopen individuální identifikace.⁴⁶

5.1.1.7 Pachové stopy

Pachová stopa se skládá z charakteristického pachu člověka, prostředí v němž se daná osoba pohybuje (byt, pracoviště) a pachu věcí, které nosí u sebe nebo používá (kosmetické prostředky, léky, cigarety apod.)

Za použití psa (cvičeného na pachové stopy) lze této stopy využít:

- ke sledování příchodové, odchodové stopy – cesty pachatele z místa činu,
- k označení osoby na základě věcí nalezených na místě činu,
- k označení osoby na základě sejmuté pachové stopy z místa činu,

---

⁴⁵ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 261 - 262.

⁴⁶ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 262.

- k vyhledání úkrytu pachatele a věcí sloužících ke spáchání trestného činu, či věcí pocházejících z trestné činnosti včetně ukrytých drog.

Pachové stopy na místě činu strážník chrání tím, že se tam co nejméně pohybuje a rovněž zabrání na místě činu i jeho okolí pohybu jiných osob.⁴⁷

5.1.1.8 Mikrostopy

Jsou to mikročástice, které pouhým okem viditelné nejsou a mohou se nacházet na místě činu kdekoliv kde se pachatel pohyboval. Jednak je zde pachatel mohl zanechat, ale také si jiné mikročástice mohl odnést, jedná se i mikročástice, které jsou charakteristické pro místo činu nebo pro oběť.

Opět platí zásada, zbytečně se na místě činu nepohybovat, aby se nevytvořili nové mikrostopy.⁴⁸

5.1.1.9 Věcné (ostatní) stopy

Řadí se sem všechny ostatní stopy, které se nepodařilo podřadit pod některou z ostatních skupin uvedených stop. Mohou to být nejrůznější stopy, dokonce i občanský průkaz ztracený na místě činu (nebo občanský průkaz pohozený na místě činu v úmyslu zmást vyšetřování apod.). Tyto věcné stopy, pokud nejsou nositeli jiných stop mají většinou jen taktický význam.⁴⁹

5.1.2 Základní zásady pro uchování a zajišťování stop na místě činu

Vzhledem ke skutečnostem o významu stop pro úspěšné šetření každého případu je nutné, aby na místě činu nedošlo ke znehodnocení stop těmi, kteří se nějakým způsobem na vyšetřování věci podílejí. Ochrana stop se na místě činu zabezpečuje tím, že se zde zbytečně nepohybuje, pokud to není nutné např. při poskytování první pomoci zraněným osobám apod. Zabraňuje se pohybu na místě činu i jiným osobám a to do doby, než se na místo dostaví pracovníci, kteří budou provádět ohledání. V případě nutnosti se chrání zjevné stopy před povětrnostními podmínkami přikrytím vhodnými předměty. Stopa zajištěná na místě činu může sloužit jako soudní důkaz jen tehdy, je-li na místě činu také řádně zadokumentována, popsána v protokole o ohledání místa činu, zakreslena v plánu, podchycena na fotodokumentaci či podchycena na videozáznam.

⁴⁷ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 258.

⁴⁸ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 262.

⁴⁹ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 263.

Proto je nezbytné, aby strážník ponechal stopy tam kde byly a neodstraňovat je. Rovněž je nutné, aby on sám na místě činu nevytvářel další stopy.⁵⁰

5.2 Pojem místa činu

Místem činu se rozumí ta část prostoru (terén, objekt, místnost), kde se uskutečnil proces, o kterém je možno předpokládat, že se jedná o proces protispoločenský, u kterého je nutno ohledáním zjistit obecné a zvláštní znaky jednání.

Pod tento pojem se zahrnují veškeré události, které jsou předmětem šetření, ať jde o nešťastnou náhodu, přírodní zavinění, sebevraždu, náhlé úmrtí či trestný čin.

Místem trestného činu je místo, kde byl spáchán trestný čin nebo místo, které souvisí s vyšetřováním daného trestného činu. Do tohoto pojmu trestného činu se zahrnuje příchodová a odchodová cesta pachatele, stanoviště pachatele před spácháním trestného činu, místa úkrytu pachatele, místa úkrytů kořisti nebo nástrojů použitých ke spáchání trestného činu, místa odložených či odhozených věcí apod.

Význam místa činu spočívá v tom, že je zpravidla jediným nalezištěm stop a zdrojem základních informací o vyšetřované události. Bývá i výchozím místem pro pátrání po pachateli a odcizených věcech, pokud se jedná o trestný čin. Úspěšnost vyšetřování dané události spočívá ve správném a odpovědném postupu při zajišťování a ohledání místa činu.

5.2.1 Způsoby oznámení události

Pracovníci obecní (městské) policie se o vyšetřovaných událostech zpravidla dozvídají:

- a) vlastním zjištěním při výkonu služby i mimo službu,
- b) oznámením od občanů – na úřadovně policie a to osobně, telefonicky, písemně (podepsané či anonymní), signalizací; v terénu při výkonu služby.

Povinnost přijmout oznámení je upravena zákonem o obecní policii a tato povinnost vychází z trestního řádu.

Zásadou je zjistit totožnost oznamovatele – jméno, příjmení, bydliště; při telefonickém oznámení číslo stanice volajícího (za účelem zpětného ověření) a základní údaje o oznamované události. Co nejrychleji se dostavit na místo činu, zpravidla v doprovodu oznamovatele a zde provést první zásah.

---

⁵⁰ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 255.

5.2.2 První zásah na místě činu

První zásah na místě činu tvoří souhrn organizačních, obecně platných bezpečnostních a kriminalistických opatření. Cílem je vytvoření příznivých podmínek k objasnění vyšetřované události, pokud se jedná o trestný čin – k dopadení pachatele a jeho usvědčení, zabránění páčání další trestné činnosti, poskytnutí první pomoci zraněným osobám apod.

Úkony prvního zásahu strážníka na místě činu:

1. Předběžná prohlídka místa činu – slouží k ověření již získaných informací a získání informací nových. Provádí se zpravidla z jednoho místa, ale tak, aby byly získány informace o celém místě činu. Tyto informace se musí stát základem pro rozhodnutí o dalším postupu.
2. Poskytnutí první pomoci zraněným osobám – první pomoc se poskytuje podle individuálních schopností a možností; základem je zajištění poskytnutí pomoci odborníky – přivolání záchranné služby, odvoz zraněných do nemocnice.
3. Zabránění pachateli v páčání další trestné činnosti nebo dokončení trestného činu.
4. Pronásledování pachatele (pátrání po tzv. horké stopě) je-li reálný předpoklad k jeho dopadení a zadržení.
5. Zabránění dalším škodlivým následkům – např. uzavření plynu, vody, vypnutí elektrického proudu, přivolání hasičů apod.
6. Uzávěra místa činu – provádí se podle charakteru místa činu, podle druhu vyšetřované události a počtu osob, které jsou k dispozici. Uzávěra slouží zejména k zabránění vstupu nepovolaných osob na místo činu před příjezdem těch, kteří budou provádět ohledání místa činu a k zajištění osob, které se snaží místo činu opustit.
7. Ochrana stop a věcí před poškozením – speciální vyhledávání stop se neprovádí, chrání se stopy zjevné a to před povětrnostními vlivy (deštěm a sluncem) tím, že se tyto stopy překryjí vhodnými předměty.
8. Zjišťování totožnosti svědků a jiných osob, které mohou poskytnout informace mající určitý vztah k vyšetřované události.
9. Hlásná služba – pod tímto pojmem se rozumí vyrozumění útvaru Policie ČR, který zajistí vyslání pracovníků, kteří budou případ řešit. Hlášení se provádí rádiem, telefonem, osobně nebo pomocí spojky – občana (nutno znát jeho totožnost).

Hlášení musí obsahovat:

- kdo a odkud hlášení podává,
- o jakou událost se jedná, její popis, skutečnosti zjištěné předběžnou prohlídkou místa činu a předběžnými informacemi získanými od svědků,
- kdo je poškozený, jaký je následek a předběžná škoda, popis odcizených věcí,
- co je známo o pachateli, jeho popis, směr útěku, použitý dopravní prostředek apod.,
- jaká opatření byla provedena, co je nutno zajistit bezodkladně.

Každé hlášení by mělo dávat odpovědi na základní kriminalistické otázky: Kdo? Co? Kdy? Kde? Jak? Čím? Proč?

Pořadí provádění úkonů prvního zásahu na místě činu je závislé od konkrétní situace na místě činu a charakteru vyšetřované události. Tyto úkony je nutno provádět rozvážně, rychle, nikoliv však ukvapeně.

Na místě činu je zakázáno kouřit, pít, jíst, používat sociálního zařízení, umyvadla a pokud to není nezbytně nutné, ani telefonu. Na místě je nutno se pohybovat minimálně a to jen tehdy, je-li to nezbytné k provedení nějakého neodkladného úkonu, volit stejnou trasu příchodu a odchodu a zaznamenat všechny změny, které bylo nutno na místě činu uskutečňovat (např. otevřít okna, násilím otevřít dveře, uzavřít plyn, přemístit zraněnou osobu atp.) Tyto změny sdělit Policii ČR ihned poté, co se na místo činu dostaví výjezdová skupina nebo policista.⁵¹

5.3 Portrétní identifikace – popis osob

Popis osoby je nejstarší metodou používanou při pátrání po pachatelích. Správný a výstižný popis osoby je v kriminalistice významný nejen pro pátrání po osobách, ale i pro individuální identifikaci osob, pro určení totožnosti zadržené osoby nebo mrtvolky neznámé totožnosti. Pro využití v trestním řízení jsou stanoveny zásady v trestním řádu.

Znaky popisu osoby se dělí na:

- a) znaky anatomické (statické) – výška těla, hmotnost, barva očí, barva vlasů, tvar obličeje, jeho částí apod.,

---

⁵¹ SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 263 – 265.

- b) znaky fyziologické (dynamické – pohybové) – způsob chůze, způsob řeči, držení těla, gestikulace apod. (strážník musí mít na paměti, že tyto znaky se dají měnit nebo předstírat),
- c) zvláštní znamení – jizvy, mateřská znamení, amputované části těla, tělesné vady, tetování apod.

Podle subjektu, který popis podává (provádí) se rozeznávají dva druhy popisu:

1. Popis laický – tento podává osoba, která přišla do styku s popisovanou osobou a zpravidla nemá odborné znalosti. Kvalita tohoto popisu je odvislá od toho, jak dlouho měla osoba možnost popisovanou osobu sledovat a za jakých podmínek (světlo, šero, vzdálenost, zda osoba byla v pohybu či v klidu, zda ji viděla zepředu, zezadu apod.). Důležité jsou i pozorovací schopnosti svědka (zrakové schopnosti, profese apod.). Rovněž vyjadřovací schopnosti svědka jsou důležité. Velmi důležité jsou i schopnosti toho, kdo popis získává (navázání kontaktu se svědkem, kladení otázek, které nesmí být zavádějící, nesmí se ptát na věci, které svědek nemohl sám pozorovat atd.). Používá se portrétní identifikátor, kde je portrét (obličej) skládán z jednotlivých částí podle popisu svědka. Tyto části obličej se mohou měnit, případně jsou dokreslovány. Lze využít i způsobu malování, kdy svědek přímo portrétistovi části obličej popisuje a jejich tvar může opravovat.
2. Popis úřední – tento popis provádí školený úředník (policista) za přítomnosti popisované osoby, kterou má před sebou. Tento popis se provádí podle tiskopisu a při popisu jsou využívány technické pomůcky (míra, váha, vzorkovnice barvy vlasů, barvy očí, tabulky pro určování jednotlivých tvarů obličej apod.). Samozřejmě, že u úředního popisu nemusí jít jen o popis osoby, ale také o popis věci.⁵²

5.4 Prevence kriminality

Prevenčí kriminality se v užším smyslu rozumí soubor nejrůznějších aktivit mimotrestního charakteru orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem zastavit růst kriminality nebo docílit jejího zmenšení.

---

⁵² SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. s. 269 – 270.

Jde tedy o působení na faktory kriminality, na příležitosti a podněty k páčání trestných činů, o působení na potenciální pachatele a potenciální oběti a o vytváření zábran proti páčání trestných činů.

Preventivní aktivity se třídí podle obsahového zaměření na prevenci sociální, prevenci situační a prevenci viktimologickou. Podle okruhu adresátů preventivních aktivit se rozlišuje na prevenci primární, prevenci sekundární a prevenci terciární.⁵³

5.4.1 Sociální prevence

Sociální prevence má veliký okruh působnosti, neboť je zaměřena na sociální kriminogenní faktory a jejich překonávání či jejich neutralizaci. Sociální prevence je orientována na takové sociální kriminogenní jevy, jako jsou prostituce, alkoholismus a jiné toxikomanie, nezaměstnanost, chudoba, záškoláctví, extremistické skupiny, kasina, bezdomovci aj., na deformace v oficiální politice a v právním řádu či v působení médií, které mohou mít kriminogenní účinky, a na otázky kriminálněpreventivního či socializačního působení rodiny, školy, sociálních služeb a jiných institucí.⁵⁴

5.4.2 Situační prevence

Situační prevence je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí ke spáčení trestných činů a na zvyšování rizika dopadení pro pachatele.

Teorie situační prevence vychází z poznatků, podle kterých určité druhy kriminality a jiných sociálněpatologických jevů mají své časové a prostorové zákonitosti. Přitom předpokládá, že velká část kriminality je uskutečňována na základě racionální úvahy potencionálního pachatele, který váží klady a zápory zamýšlené kriminální aktivity a zjistí-li, že námaha a riziko spojené s provedením jsou větší než očekávaný prospěch, upustí od svého záměru.

Kriminologické a kriminalistické poznatky přesvědčivě ukazují, že určitá místa, určitá doba dne, týdne, měsíce či roku a určité situace jsou pro některé kriminální aktivity zvlášť příhodné a že proto kontrola a pozornost věnovaná těmto místům, dobám a situacím může rozsah kriminality výrazně ovlivnit.

---

⁵³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha : ASPI, 2004. s. 172 – 173. ISBN 80-7357-026-2.

⁵⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha : ASPI, 2004. s. 173. ISBN 80-7357-026-2.

Opatření situační prevence mají převážně charakter technický, organizační a administrativní. Snižují kriminalitu tak, že zabezpečovacími prostředky kriminální aktivitu znemožní nebo znesnadní. Lze je rozdělit do pěti základních kategorií:

1. Zvýšení ochrany objektů, osob a věcí – zajištění pomocí bezpečnostních zámků a dveří, nerozbitným sklem oken, mřížemi, hlídacími psy, poplašným zařízením, napojení na centralizované pulty ochrany objektů apod.
2. Přemístění ohrožených věcí na bezpečnější místo – jde o ukládání peněz v bankách a spořitelnách, rozšíření bezhotovostního placení, ukládání klenotů a šperků, nahrazování originálů uměleckých děl aj.
3. Ztížení přístupu k prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu – uplatňování zákonných předpisů o prodeji střelných zbraní a o jejich držení, právní režim výbušnin, jedů a drog, kontrola zavazadel na letištích, aj.
4. Zmenšení očekávaného prospěchu z trestného činu a zvýšení rizika pro pachatele – obtížně odstranitelná výrobní čísla automobilů, registrace a značkování jízdních kol, elektronické etikety zboží prodávaného v obchodních domech, označování bankovek, kódová označení platebních karet aj.
5. Zlepšení dohledu nad lokalitou – aktivity pořádkové a hlídkové služby policie, soukromých bezpečnostních služeb, placených hlídačů, vrátných, běžný a přirozený dohled lidí v lokalitě pracujících či bydlících. Zvláštní možnosti poskytují kamerové systémy umožňující monitorovat vnitřní prostory objektů, ale i náměstí, ulice a parky.

Situační prevence má svá pozitiva, pro které je preferována před prevencí sociální. Zavádění situační prevence je zásadně rychlejší, jednodušší a mnohdy i levnější. Její obliba však vyplývá především z faktu, že její výsledky jsou bezprostřednější a zřetelnější a účinnost určitého programu je snadněji ověřitelná, ale často pouze krátkodobá či nestálá nebo vede k přesunu kriminality.⁵⁵

---

⁵⁵ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha : ASPI, 2004. s. 180 - 187. ISBN 80-7357-026-2.

5.4.3 Viktimologická prevence

Viktimologická prevence se koncentruje na využití viktimologických poznatků. Mnohé viktimologické poznatky mají svůj význam pro prevenci kriminality a lze ji uplatnit při tvorbě preventivních programů.

Je orientovaná především na potenciální a skutečné oběti trestných činů. Zaměřuje se na činnost osvětovou a poradenskou a na vštěpování obecných a speciálních zásad ochrany ohrožených osob. Do viktimologické prevence se zahrnují i výcvikové kurzy psychologické i fyzické sebeobrany, terapeutické a rehabilitační zacházení po přestálém útoku aj.⁵⁶

5.4.4 Primární prevence

Preventivní aktivity jsou adresovány veškerému obyvatelstvu, ať již celého státu nebo některého města či místa, nebo některým demograficky vymezeným skupinám obyvatel. Primární prevence působí na každého, aniž by brala v úvahu stupeň jeho kriminálního ohrožení nebo kriminální rizikovosti.

5.4.5 Sekundární prevence

U sekundární prevence jsou preventivní aktivity orientovány na potenciální pachatele, na potenciální oběti a na kriminogenní situace, ty mohou mít podobu nebezpečné křižovatky v silniční dopravě, nádražní haly, ve které se koncentrují kriminální živly, narkomani a bezdomovci, ale i dezorganizované městské čtvrti aj.

5.4.6 Terciární prevence

Ta je zaměřena hlavně na předcházení kriminální recidivě u pachatele a viktimologické recidivě u oběti. Předpokládá tedy, že již ke spáchání trestného činu došlo. U oběti jde o předcházení sekundární viktimizace, o napravení následků trestného činu a poskytnutí potřebné pomoci. U pachatelů jde o jejich sociální neintegraci, kterou se zabývá penologie.⁵⁷

---

⁵⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha : ASPI, 2004. s. 188. ISBN 80-7357-026-2.

⁵⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha : ASPI, 2004. s. 189 - 191. ISBN 80-7357-026-2.

5.5 Prevence kriminality v rámci obecní policie

Obecní policie se zaměřuje na prevenci kriminality pomocí besed, a to jak v základních školách, tak i se seniory. Dále pak využíváním kamerového systému, připojením na pult centralizované ochrany. Vytváření bezpečnostních pravidel pro cílové skupiny (cyklisty, chodce, majitele psů apod.). Pravidelné kontroly krizových a problémových lokalit formou pěších a motorizovaných hlídek.

Cílem kamerového systému je monitorování veřejných prostranství a zejména:

- zvyšování bezpečnosti a jejich majetku,
- odhalování trestných činů a přestupků,
- vizuální kontrola rizikových oblastí v záběru kamer,
- vizuální monitoring bezpečnosti a plynulosti dopravy ve městě,
- kontrola činnosti městské policie.

Obsah besed a přednášek pro žáky základních škol:

Pro žáky 1. a 2. třídy:

1. Doprava
  - dopravní prostředky a chodci
  - přecházení vozovky
  - semafor
2. Cyklistika
  - vybavení cyklisty
  - vybavení kola
  - kde a jak se může jezdit na kole
3. Nebezpečné situace
  - jednání s cizími lidmi
  - chování k cizím zvířatům
  - sám doma
  - injekční stříkačky (nebezpečí)
  - petardy, ohňostroje (nebezpečí)
4. Tísňová volání
  - telefonní čísla tísňového volání
  - hra (jak volat na tísňovou linku)
5. Poučení na prázdniny
  - bezpečné koupání
  - rozdělávání ohně (kde se smí oheň rozdělávat)

- jízda na kole, kolečkových bruslích
- sám doma – opakování důležitých tel. čísel

Pro žáky 3., 4. a 5. třídy:

1. Nebezpečné situace
2. Cyklistika
  - důležité dopravní značky
3. Poučení na prázdniny
  - autostop

Pro žáky 6., 7. a 8. třídy:

- kdy a jak přivolat hasiče, první pomoc – důležitá telefonní čísla
- co dělat při nálezu injekční stříkačky, otevřeného kanálu aj.
- domácí násilí a šikana ve škole
- povinnosti držitelů domácích zvířat
- kouření a alkohol (nebezpečí a postih)

Pro žáky 9. třídy:

- povinnosti držitelů občanského průkazu (postihy)
- přestupky a trestné činy

Poučení na prázdniny:

- bezpečné koupání
- autostop
- alkohol a kouření
- veřejný pořádek (postihy)

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce měla za úkol zjistit metody a prostředky kriminalistiky, které může obecní policie úspěšně využívat. Nejvíce jde o metody jako je antropologie a trasologie, které mohou využívat u většiny přestupků nebo správních deliktů. Z toho plyne, že obecní policie využívá kriminalistiky a její metody nejen v případech trestné činnosti, ale i při objasňování přestupků nebo správních deliktů, jejichž řešení je v působnosti obce.

Práce začala definicí pojmu kriminalistika a to od historického vývoje, až po předměty zkoumání, systém a jednotlivé metody moderní kriminalistické vědy a praxe. To vše takovým způsobem, aby tomu porozuměl i člověk do této problematiky nezasvěcený. Dále bylo potřeba obecně definovat pojem kriminalistická stopa, její základní dělení, způsoby zajišťování a její kriminalistickotechnický a kriminalistickotaktický význam. Dalším důležitým pojmem byla obecní policie, její zřizování a řízení, právní předpisy, náplň činnosti a objasnění funkce strážníka.

Jako druhý cíl bylo vytyčeno chování strážníka na místě kriminalisticko relevantní situace. Ten byl vysvětlen v páté kapitole bakalářské práce, kde se přímo uvádí a popisuje, že strážník obecní policie chrání stopy proti znehodnocení tím, že se po místě činu zbytečně nepohybuje, pokud to není nezbytně nutné, zabraňuje pohybu i jiným osobám a v případě nutnosti chrání zjevné stopy např. před povětrnostními podmínkami.

Podle nastudovaných informací vyplívajících z bakalářské práce, jsem si utvořila názor na poslední stanovený cíl a to zda je možnost strážníkům obecní policie dát větší pravomoci ke zjištění a zajištění stop na místě činu.

Obecní policie by se měla soustředit na prevenci kriminality a činnosti pro ni vyplívající ze zákona o obecní polici. Veškeré specializované zákroky by měla přenechat odborným útvarům Policie České republiky, tzn. činnost strážníků obecní policie na místě činu by se měla omezit pouze na prvotní a neopakovatelné úkony, které vyplívají z toho, že se dostavili na místo činu jako první.

Díky tomu, že se v České republice nevyskytuje literatura, která by se přímo věnovala vztahu kriminalistiky a obecní policie, ráda bych strážníkům usnadnila jejich činnost podrobným studijním materiálem, který by se zabýval jednotlivými kriminalistickými stopami v návaznosti na jednotlivé trestné činy, tzn. v jaký konkrétní trestný čin může vzniknout konkrétní kriminalistická stopa a popř. kde by se mohla vyskytovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. ARNAU, F. *Člověk mimo zákon*. 1. vyd Praha : Orbis, 1969. 376 s.
2. CHMELÍK, J., et al. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005. 303 s. ISBN 80-86898-42-3.
3. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., a kol. *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha : ASPI, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2.
4. RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky*. 1 vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2001. 230 s. ISBN 80-86473-03-1.
5. SKARKA, O. *Obecní policie 1.díl*. Příbram : Polis, 1999. 488 s.
6. STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*. 2. rozšířené vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2006. 175 s. ISBN 80-86898-95-4.
7. STRAUS, J., VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II*. 1. vyd Praha : Police History, 2005. 347 s. ISBN 80-86477-28-2.
8. THORWALD, J. *Století detektivů*. 1. vyd Praha : Orbis, 1967. 400 s. ISBN 11-070-67.
9. WEHNER, W. *Šach zločinu*. 1. vyd Praha : Odeon, 1969. 213 s.

Elektronické zdroje

1. Ministerstvo vnitra České republiky – *Úvod do problematiky obecní policie* [online]. 2009, [cit. 25. 5. 2009]. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/obecni-policie-652273.aspx>